



Tiina Nurmi

Nuorten kanssa työskentelyn kehittäminen turvakodissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaaliala ylempi AMK

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma (YAMK)

Opinnäytetyö

24.11.2021

Tekijä	Tiina Nurmi
Otsikko	Nuorten kanssa työskentelyn kehittäminen turvakodissa
Sivumäärä	57 sivua + 1 liite
Aika	24.11.2021
Tutkinto	Sosiaalia ylempi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma (YAMK)
Ohjaaja	Yliopettaja Jyrki Konkka
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää nuorten kanssa työskentelyä turvakodissa. Nuorten kanssa työskentely oli kehittämävaiheessa ja työstä puuttui suunnitelmallisuus. Aikaisemmin nuorten kanssa työskentely oli lapsityöntekijän vastuulla, mutta nykyään kaikkien työntekijöiden pitäisi työskennellä nuorten kanssa. Tämän vuoksi oli tärkeää tehdä prosessi, jota kaikki työntekijät voivat noudattaa. Työelämäkumppanina opinnäytetyössä oli Pääkaupungin turvakoti ry:n kaksi turvakotia. Prosessin kehittämisen rinnalla kulki Terveyden ja hyvinvointi laitoksen työryhmä, joka tekee suositusta lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön.</p> <p>Teoreettinen viitekehys liittyi turvakotiin, lähisuhdeväkivaltaan sekä erityisesti nuorten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan. Nuoriin liittyen keskityttiin siihen, mitä seurauksi lähisuhdeväkivallalla on nuoren elämässä, miten nuoret toipuvat ja puhuvat lähisuhdeväkivallasta sekä miten lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden nuorten kanssa tulisi työskennellä. Teoreettisen viitekehysten pohjalta turvakotien työntekijöiden kanssa keskusteltiin ryhmäkeskusteluissa nuorten kanssa työskentelystä. Aluksi kartoitettiin nykytilannetta, sitten perehdyttiin mitä voisi tehdä toisin ja viimeiseksi arvioitiin tuotosta eli uutta prosessia.</p> <p>Työntekijöiden ryhmäkeskustelujen pohjalta syntyi uusi prosessi nuorten kanssa työskentelylle. Prosessissa on kuvattu tarkasti ja käytännön läheisesti mitä nuorten kanssa tulisi tehdä missäkin prosessin vaiheessa. Lisäksi prosessiin on liitetty lista asioista mitä on hyvä huomioida nuoren kanssa työskentelyssä.</p> <p>Uusi prosessi nuorten kanssa työskentelylle oli parantanut nuorten kanssa työskentelyä toisessa turvakodissa. Toisessa turvakodissa työskentely oli lähtötilanteessa hyvällä mallilla, joten kehittämistä ei tapahtunut. Uusi prosessi vastaa hyvin teoreettiseen viitekehykseen sekä siinä on huomioitu työntekijöiden ajatukset. Prosessi arvioitiin visuaalisesti hyväksi ja sen todettiin olevan selkeä ja kattava. Nuorten kanssa työskentelyn prosessia voi soveltaa muuallakin kuin turvakodissa sekä sitä voi soveltaa myös muun ikäisiin lapsiin.</p>	
Avainsanat	Lähisuhdeväkivalta, nuoret, toimintatutkimus

Author	Tiina Nurmi
Title	Improving Work with Young people in Shelter
Number of Pages	57 pages + 1 appendix
Date	24 November 2021
Degree	Master's Degree in Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Jyrki Konkka, Senior teacher
<p>The purpose of this Master's Thesis was to improve working with young people in a shelter. Working with young people was in a development stage and it lacked planning. Working with young people used to be the responsibility of the child worker. Now, everyone should work with youth. Therefore, it was important to design a process that all workers could follow. The working life partner was Metropolitan Area Shelters Association's (Pääkaupungin turvakoti ry) two shelters. A working group of the Finnish Institute for Health and Welfare supported the development of the process. This group is drafting a recommendation for working with children and young people.</p> <p>The theoretical framework of the thesis included shelter, intimate partner violence and especially intimate partner violence experienced by youth. The focus was on effects of intimate partner violence, how youth cope with and talk about intimate partner violence and how should we work with young people who have experienced intimate partner violence. Based on the theoretical framework, the topic of working with youth was discussed in group discussions with workers of the two shelters. The first meeting's aim was to map out the present situation as regards working with youth, then the focus was on what could we do in another way, and lastly the new process was evaluated.</p> <p>Based on the group discussions with the workers, a new process for working with youth was developed. The process describes clearly and in practice, what should be done with youth in every step of the process. In addition, there is a list of things that should be considered when working with young people.</p> <p>The new process of working with youth had improved working with young people in one of the two shelters. In one shelter, working with youth was already at the beginning in a good state. Therefore, no improvement occurred. The new process responds well to the theoretical framework, and the workers thoughts had been considered. The process was evaluated by its visual looks, and it was described as good, explicit, and comprehensive. The process of working with youth can be adopted also elsewhere, not only in shelters, when talking about intimate partner violence and young people.</p>	
Keywords	intimate partner violence, youth, action research

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Turvakoti ja lähisuhdeväkivalta	2
2.1	Suomalainen turvakoti-instituutio	2
2.2	Lähisuhdeväkivallan muodot	5
2.3	Lähisuhdeväkivallan rationalisointi	8
3	Nuoret ja lähisuhdeväkivalta	10
3.1	Lähisuhdeväkivallan kokemukset nuorilla	10
3.2	Lähisuhdeväkivallan seuraukset	13
3.3	Lähisuhdeväkivallasta toipuminen ja puhuminen	16
3.4	Nuorten kanssa työskentely	18
3.5	Yhteenveto	21
4	Kehittämistehtävä	22
5	Menetelmälliset ratkaisut	23
5.1	Osallistujat	23
5.2	Toteutuksen suunnittelu	24
5.3	Tapaamisten aiheet	27
6	Tulokset	29
6.1	Osallistujien etsiminen	29
6.2	Nykytilan kartoitus ja ongelmatilanteen määrittäminen	29
6.3	Parannusehdotuksen tekeminen	35
6.4	Parannusehdotuksen arviointi	38
7	Johtopäätökset	42
8	Pohdinta	46
	Lähteet	49
	Liitteet	
	Liite 1. Nuorten kanssa työskentelyn prosessi	

1 Johdanto

Alaikäisiä lähisuhdeväkivallan uhreja oli vuonna 2020 yhteensä 2200 ja tekijänä oli lapsen vanhempi. Näistä alaikäisistä yhteensä 41 % oli 10–17-vuotiaita. Yhteensä poliisit saivat tietää 10 800 pari- ja lähisuhdeväkivallanrikoksesta. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto 2021.) Tilastosta on hyvä huomioida se, että kaikki väkivalta ei tule ilmi viranomaisille sekä alaikäisten uhrien määrään ei sisälly alaikäisten altistuminen väkivallalle. Lähisuhdeväkivallassa nuori voi olla suoranainen väkivallan uhri tai hän voi altistua lähisuhdeväkivallalle. Altistuminen lähisuhdeväkivallalle tarkoittaa, että kotona esimerkiksi vanhempien välillä on lähisuhdeväkivaltaa ja nuori näkee/kuulee nämä väkivaltaiset tilanteet. Lähisuhdeväkivallalle altistuminen voi olla jopa pahempaa kuin väkivallan kohteena oleminen. Tässä tilanteessa nuori voi kokea väkivallan tekijän pelottavana ja väkivallan kokija voidaan kokea avuttomana, ja näin nuorella ei ole ketään suojelijaa. (Oranen & Keränen 2006:82.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään nuorten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan ja miten turvakoti voi nuoria auttaa vaikeassa elämäntilanteessa.

Aiheeseen tutustuttaessa olen perehtynyt aikaisempiin tutkimuksiin siitä, kuinka yleistä nuorilla lähisuhdeväkivallan kokemukset ovat Suomessa. Opinnäytetyötä varten perehdyin seuraaviin tutkimuksiin: Poliisiammattikorkeakoulun ja Nuorisotutkimusseuran yhteistyönä vuonna 2013 tehty tutkimus (Fagerlund & Peltola & Kääriäinen & Ellonen & Sariola 2014), Euroopan unionin perusoikeusvirasto FRA:n tutkimus naisten kokemasta väkivallasta ja sen eri muodoista (Violence against women: an EU-wide survey 2014), kouluterveyskyselyt vuosilta 2017 ja 2019 (Ikonen & Hietamäki & Johanna & October & Seppänen & Halme 2018; Ikonen & Helakorpi 2019) sekä Ensi- ja turvakotienliiton verkkokysely väkivallasta selviytymiseen ja toipumiseen (Ei vain selviytyjä - väkivallasta toipujan tie 2020).

Edellä mainituissa tutkimuksissa ja tilastokeskuksen tiedoista ilmenee, että nuoret kohtaavat lähisuhdeväkivaltaa vuodesta toiseen niin suorina kokijoina kuin altistuneina. Lähisuhdeväkivalta kokemuksilla on isoja seurauksia jo nuoruudessa, mutta seuraukset voivat näkyä aikuisuudessa asti. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää auttaa näitä nuoria, jotta seuraukset eivät häiritse nuoren tulevaisuutta. Huolestuttavaa on, että puolet nuorista kokee, ettei ole saanut apua lähisuhdeväkivallan kokemuksiinsa, vaikka he ovat puhuneet aiheesta aikuiselle (Ikonen ym. 2018: 60–63; Ikonen & Helakorpi 2019: 8–9). Turvakodissa asiakastyön tavoitteena on katkaista väkivalta tai sen uhka ja auttaa tur-

valliseen elämään. Tärkeää on myös vahvistaa asiakkaan selviytymiskeinoja ja voimavaroja. Tämän vuoksi on tärkeää kehittää nuorten kanssa työskentelyä, jotta nuoret koskivat saaneensa apua ja turvakodin asiakastyön tavoitteisiin päästäisiin.

Tämä opinnäytetyö on toimintatutkimuksellinen. Opinnäytetyöhön osallistuu Pääkaupungin turvakoti ry:n kahdesta eri turvakodista yhteensä neljä ohjaajaa. Pääkaupungin turvakoti ry on perustettu vuonna 1978 ja sillä on kolme eri toimintamuotoa perhe- ja lähisuhdeväkivallan kentällä. Toimintamuotoja ovat turvakodit, asumisyksikkö sekä lähisuhdeväkivaltatyön yksikkö. Yhdistys tarjoaa ammatillista apua kaikille osapuolille, niin kriisivaiheessa kuin sen jälkeenkin. Opinnäytetyöhön osallistuvien työntekijöiden kanssa keskustellaan etäyhteyksin ryhmäkeskusteluissa nuorten kanssa työskentelystä. Keskustelut pohjautuvat luettuun teoriaan ja turvakotien laatusuosituksiin, hyödyntäen ohjaajien ammattitaitoa. Opinnäytetyön tavoitteena on saada nuorten kanssa työskentelylle prosessi, jotta työskentelystä tulisi suunnitelmallisempaa ja kaikki nuoret kohdattaisiin tasavertaisesti.

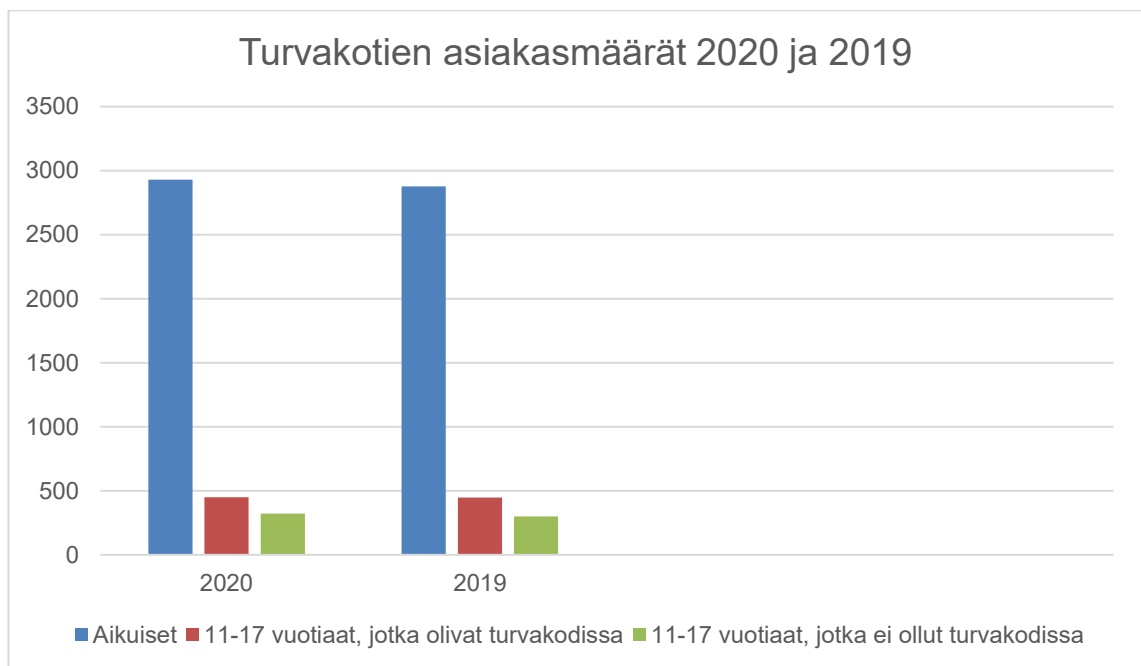
2 Turvakoti ja lähisuhdeväkivalta

2.1 Suomalainen turvakoti-instituutio

Turvakotitoiminnalla on Suomessa pitkä historia. Ensimmäinen turvakoti Suomeen perustettiin 2.4.1979 Pääkaupungin turvakoti ry:n perustamana. Turvakotimainen toiminta on kuitenkin alkanut jo 1900-luvun alkupuolella, kun Miina Sillanpää kehitti ensikoteja yksinäisille äideille ja heidän vauvoilleen. Tuohon aikaan ei kuitenkaan puhuttu vielä lähisuhdeväkivallasta julkisesti, sillä ajatuksena oli, että se on perheen yksityisasia ja siitä ei tule puhua. 1970-luvulle tultaessa alettiin feministisen aatteen levitessä nähdä kuitenkin naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuksienloukkauksena sekä yhteiskunnallisena ongelmana. (Heiskanen 2019: 5–7.) Vaikka naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta nähtiin ongelmana jo 1960-luvulla, yhteiskunnallisesti lähisuhdeväkivallan huomioiminen, on ollut hidasta. Syynä tälle voi olla suomalainen tasa-arvo maailma, joka viivästyttää sukupuolittuneiden ongelmien esiin tuloa sekä niihin puuttumista. (Laine 2005: 17.)

Turvakoteja oli Suomessa vuonna 2020 yhteensä 29, jokaisessa maakunnassa oli vähintään yksi turvakoti ja perhepaikkoja oli yhteensä 211 (THL 2021 a). Vuonna 2020 turvakodeissa oli yhteensä 5244 asiakasta. Aikuisia oli 56 % eli 2929 ja lapsia 44 % eli

2311. Vuonna 2019 turvakodeissa oli yhteensä 5354 asiakasta ja niistä 2877 oli aikuisia ja 2462 lapsia. (THL 2021 a: 2.) Lapsien määrä siis väheni vuoden aikana turvakodeissa. 11–17-vuotiaita nuoria oli vuonna 2020 turvakodissa vanhemman mukana 450 ja mukana ei ollut 322 (THL 2021 a). Joten melko suuri osa nuorista ei tule valitettavasti tule turvakotiin. Vuonna 2019 11–17-vuotiaita nuoria oli vanhemman mukana turvakodeissa 448 ja mukana ei ollut 299 (THL 2021 a). Nuorten määrät turvakodeissa kahden viimeisen vuoden aikana ovat siis pysyneet melko samana, samoin kuin niiden nuorten määrä, jotka eivät tule turvakotiin. Nuoret, jotka eivät olleet turvakodissa saattoivat jäädä kotiin, olla sijoitettuna tai mennä sukulaisten luokse. Alaikäinen voi myös poikkeustilanteissa tulla yksin turvakotiin, mutta tämä on melko harvinaista.



Kuvio 1. Turvakotien asiakasmäärät 2020 ja 2019 (THL 2021 a).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos eli THL huolehtii turvakotipalveluiden ohjauksesta, arvioinnista, kehittämisestä ja valtakunnallisesta yhteensovittamisesta (Ewalds & Karjalainen & Peltonen 2019: 3). Turvakodin ohjaajilla tulee olla sosiaali- tai terveydenhuollon ammattikorkeakoulututkinto. Työn vaativuuden vuoksi THL sekä palveluiden tuottajat järjestävät säännöllisesti koulutuksia turvakotien työntekijöille liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Näin huolehditaan siitä, että työntekijöillä on riittävät tiedot lähisuhdeväkivaltaasta ilmiönä ja kuinka se vaikuttaa ihmisiin. (Ewalds ym. 2019: 15–16.)

Vuonna 2015 tuli voimaan laki turvakotipalveluista ja siinä turvakoti on määritelty ympärivuorokautiseksi maksuttomaksi kriisityön yksiköksi. Turvakoti tarjoaa turvallista asuamista, tukea traumaan ja kriisiin, neuvontaa sekä ohjausta. Asiakkaaksi voi tulla oma-

aloitteisesti tai jonkun muun tahon ohjaamana henkilö/perhe, joka kokee lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa. (Lakivaltion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354.) Turvakotiin voi tulla myös asiakkaaksi nimettömänä, mikäli asiakkaalla ei ole alaikäisiä lapsia. Alaikäisten lapsien kanssa ei voi tulla nimettömänä turvakotiin, sillä heistä tehdään aina lastensuojeluilmoitus, kun perheessä on ollut lähisuhdeväkivaltaa.

Turvakoti jakso kestää usein muutamasta päivästä kahteen kuukauteen, mutta vaihtelee asiakkaan tilanteesta riippuen. Keskimäärin asiakkaat viettivät vuonna 2020 17 päivää turvakodissa ja 83 % asiakkaista vietti alle 31 päivää turvakodissa (THL 2021 a: 2). Jokaisen asiakkaan kohdalla arvioidaan hänen tarpeensa jakson pituudelle ja pyritään siihen, että jokaisella on turvallinen paikka, minne mennä turvakodilta lähdettäessä. Jotta työskentely olisi suunnitelmallista, asiakas rauhoittuisi ja asettuisi turvakotiin, asiakasjakson olisi hyvä olla vähintään viikon pituinen (Ewalds ym. 2019: 8).

Turvakodeissa pyritään katkaisemaan väkivalta tai sen uhka ja auttaa turvalliseen elämään (Ewalds ym. 2019: 8). Työskentelyn taustalla on myös lasten edun toteutuminen (Laine 2005: 14). Turvakodissa työskentely on monipuolista ja asiakkaiden kanssa käydään alkuhaastattelu, kriisikeskusteluja sekä jakson lopussa palautes keskustelu ja tehdään turvasuunnitelma. Asiakkaiden kanssa myös hoidetaan käytännön asioita esimerkiksi asuntohakemuksia sekä Kelan tukien hakemista. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä lastensuojelun sekä mahdollisesti aikuissosiaalityön ja maahanmuuttoyksikön kanssa. Turvakodissa olevien asiakkaiden lisäksi työtä tehdään paljon puheluihin vastaamalla. Turvakodille soitetaan monia erilaisia kriisi- ja neuvontapuheluita. Lähtökohdina on kuunnella soittajaa ja auttaa häntä ja mikäli soittaja ei ole turvakodin asiakas, pyritään hänet ohjaamaan johonkin toiseen palveluun saamaan oikeanlaista apua ja tukea.

Turvakodin työskentelyssä tärkeää on huomioida kuinka vaikea päätös väkivaltaisesta suhteesta lähteminen saattaa olla asiakkaalle. Kun uhri päättää irtautua väkivaltaisesta suhteesta se voi myös lisätä lähisuhdeväkivallan uhkaa tai lähisuhdeväkivaltaa perheessä. Tästä syystä moni voikin päättää jäädä suhteeseen ja altistaa näin itseään sekä lastaan lähisuhdeväkivallalle. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhlahti 2013: 25.) Tämän vuoksi on tärkeää muistaa sanoittaa vanhemmalle, että päätös tulla turvakotiin oli rohkea ja oikea, sekä nyt hän saa apua ja tukea. Turvakodissa ei kuitenkaan painosteta asiakasta mihinkään eli mikäli hän päätyy palaamaan väkivaltaiseen suhteeseen, asiasta keskustellaan ja pyritään saamaan asiakas tekemään paras ratkaisu niin hänen kuin lastensa kannalta. Monesti lastensuojelu on ottanut kantaa siihen saako vanhempi

palata kotiin väkivaltaisen aikuisen luokse lapsen kanssa. On tilanteita, joissa lastensuojelu ilmoittaa, että mikäli kotiin palataan, niin lapsi kiireellisesti sijoitetaan. Näissä tilanteissa turvakoti joutuu välikäteen, sillä turvakoti ei voi kuitenkaan velvoittaa ketään olemaan turvakodilla.

Kriisityön lisäksi turvakodissa on hyvä muistaa asiakkaiden arjen sujuvuus ja kuinka lähisuhdeväkivallan kokemukset voivat vaikuttaa siihen. Lähisuhdeväkivaltaa kokenut voi olla kykenemätön huolehtimaan pienistäkin arkisista asioista ja ei kykene vastaamaan lapsen tarpeisiin (Karhuvaara ym. 2013: 25). Turvakodeissa pyritään tukemaan vanhemmuudessa ja kannustetaan viettämään aikaa lapsen kanssa, mutta myös ottamaan omaa aikaa itselleen esimerkiksi, kun lapsi on koulussa. Lisäksi turvakodin työntekijät keksivät lapsille tekemistä kuten askartelua ja leffailtoja, milloin vanhemmat saavat levätä ja keskittyä itseensä. Kun vanhempi on levännyt lapsi saa häneltä parempaa hoivaa ja tämä tukee myös lapsen selviytymistä lähisuhdeväkivallan kokemuksista.

2.2 Lähisuhdeväkivallan muodot

Lähisuhdeväkivalta on kyseessä, mikäli väkivallan kohteena on nykyinen tai entinen kumppani, oma lapsi tai kumppanin lapsi, oma vanhempi tai muu läheinen. Tämän vuoksi lähisuhdeväkivalta koetaan todella pahana, loukkaavana ja häpeällisenä, sillä väkivallan tekijänä on henkilö kehen pitäisi pystyä luottamaan. Lähisuhdeväkivaltaa ilmenee kaikissa kulttuureissa ja sosiaaliluokissa.

Lähisuhdeväkivallan usein ajatellaan olevan fyysistä väkivaltaa, mutta se voi olla monenlaista väkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta voi olla ruumiillista, henkistä, seksuaalista ja taloudellista haittaa tai kärsimystä aiheuttavaa tai näillä teoilla uhkailua. (Lakivaltion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354 § 4.) Väkivallan muotojen määritelmät saattavat vaihdella hieman, mutta pääpiirteittäin ne ovat samoja. Tällä hetkellä turvakodeissa käytetään kahtatoista väkivallan muodon käsitettä ja uusia käsitteitä otetaan käyttöön, mikäli niille ilmenee tarvetta. Esimerkiksi nyt on alettu enemmän ja enemmän puhua digitaalisesta väkivallasta ja sen eri ilmenimis muodoista.

Taulukko 1. Väkivallan muodot ja esimerkit ilmenemisestä (Ewalds ym. 2019: 7).

VÄKIVALLAN MUOTO	ESIMERKKI ILMENEMISESTÄ
FYYSINEN VÄKIVALTA	Töniminen, potkiminen tai ravistelu
HENKINEN VÄKIVALTA	Nimittely, kontrolli tai itsemurhalla uhkaaminen
SEKSUAALINEN VÄKIVALTA	Raiskaus tai sen yritys, seksuaalinen halventaminen tai aborttiin pakottaminen
VÄKIVALLAN UHKA	Uhkailu, pelottelu tai väkivallalla kiristäminen
TALOUELLINEN VÄKIVALTA	Annetaan rahaa vain menoihin mitä väkivallantekijä hyväksyy
LAIMINLYÖNTI	Ei anneta lääkkeitä tai ravintoa sitä tarvitsevalle
KULTTUURINEN TAI USKONNOLLINEN VÄKIVALTA	Kielletään uskon harjoittaminen tai käytetään väkivaltaa uskoon/kulttuuriin viittaamalla
VAINO	Seuraaminen, uhkailu, jatkuva yhteydenotto tai levitetään perättömiä tietoja
VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN	Väkivaltaa kuullaan ja nähdään sekä eletään sen pelossa
KUNNIAVÄKIVALTA	Voi ilmetä kaikkina edellä mainittuina muotoina
KEMIALLINEN VÄKIVALTA	Vahingoitetaan kemikaaleilla, liuottimilla, lääkkeillä tai päihteillä
DIGITAALINEN VÄKIVALTA	Hakeroituminen sähköpostiin ym. ja seuraaminen GPS:n avulla.

Fyysinen väkivalta tarkoittaa ruumiillisen koskemattomuuden tahallista loukkausta (Ewalds ym. 2019: 7). Usein vammat mitä fyysisestä väkivallasta syntyy, ovat sellaisissa paikoissa, etteivät ulkopuoliset näe niitä. Usein fyysisen väkivallan tekijä selittelee tekoaan esimerkiksi päihtymistilalla tai syyttää uhria (Karhuvaara ym.2013: 18). Monesti ajatellaan, että ainoastaan fyysinen väkivalta on lähisuhdeväkivaltaa, vaikka se on oikeasti vain yksi lähisuhdeväkivallan muodoista (Kytölä 2021: 19). Henkinen väkivalta tarkoittaa psyykkisen hyvinvoinnin tahallista vahingoittamista (Ewalds ym. 2019:

7). Henkistä väkivaltaa voi olla hankala tunnistaa ja usein se liittyy muihin lähisuhdeväkivallan muotoihin (Kytölä 2021: 20). Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi, kun uhrin pukeutumista kontrolloidaan tai estetään vapaasti ulkona liikkuminen (Tunnista väkivalta). Henkinen väkivalta saattaa alkaa pikkuhiljaa, huomaamattakin. Yleistä on, että henkinen väkivalta johtaa lopulta fyysiseen väkivaltaan. (Karhuvaara ym. 2013: 18.)

Yksi lähisuhdeväkivallan muoto on seksuaalinen väkivalta eli seksuaalisen koskemattomuuden tai itsemääräämisen tahallinen loukkaus tai seksuaalinen riisto tai hyväksikäyttö (Ewalds ym. 2019: 7). Uhri voi suostua esimerkiksi seksiin, sillä välttelee näin kotona vallitsevan tilanteen menemistä pahemmaksi (Karhuvaara ym. 2013: 19). Lähisuhdeväkivalta voi myös ilmetä väkivallan uhkana eli uhkailuna, pelotteluna tai kiristämisenä väkivallalla. Taloudellista väkivaltaa on, kun taloudellisten asioiden itsemääräämistä loukataan tai rajoitetaan. (Ewalds ym. 2019: 7.) Väkivallantekijä siis tekee päätökset mihin rahaa käytetään tai hän voi käyttää uhrin rahoja (Karhuvaara ym. 2013: 19). Väkivallantekijä voi myös estää uhria käymästä töissä ja pakottaa häntä ottamaan velkaa. Myös lasten elatusmaksujen maksamatta jättäminen on taloudellista väkivaltaa. (Tunnista väkivalta.)

Laiminlyönti tarkoittaa, että henkilö, joka tarvitsisi apua ja huolenpitoa jätetään vaille hoitoa. Usein laiminlyönnin kohteena on pieni lapsi, vanhus tai jonkin vamman omaava ihminen. Kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta tarkoittaa sitä, että näihin liittyvää itsemääräämisoikeutta loukataan tai rajoitetaan. (Ewalds ym. 2019: 7.) Lisäksi väkivaltaa perustellaan uskonnolla ja uskonnollisuutta voidaan myös esimerkiksi pilkata tai vaihtoehtoisesti pakotetaan johonkin uskontoon (Tunnista väkivalta). Lähisuhdeväkivaltaa on myös vaino eli henkilöä toistuvasti esimerkiksi seuraillaan, uhkaillaan ja otetaan häneen yhteyttä tai levitetään perättömiä tietoja (Ewalds ym. 2019: 7). Vaino saattaa usein alkaa eron jälkeen ja vaino aiheuttaa niin pelkoa kuin ahdistusta. Vainossa käytetään nykyään helposti apuna teknologiaa eli siihen yhdistyy vahvasti digitaalinen väkivalta. (Tunnista väkivalta.)

Väkivallalle altistuminen tarkoittaa sitä, että väkivaltaa kuullaan ja nähdään kotona sekä eletään sen pelossa ja koetaan väkivallan seuraukset. Kunniaväkivalta liittyy ajatukseen, että uhri on loukannut yhteisöllisiä siveysperiaatteita ja koetaan kunnian olevan perheen/suvun yhteinen asia. (Ewalds ym. 2019: 7.) Huomioitavaa on, että kunniaväkivallassa väkivallan tekijä ei välttämättä pelkää mahdollisia seurauksia teostaan (Kytölä 2021: 23). Kunniaväkivalta voi ilmetä esimerkiksi rajoittamisena, uhkailuna tai fyysisenä väkivaltana (THL 2021 a: 9). Kemiallisessa väkivallassa henkilöä vahingoitetaan henkisesti tai fyysisesti kemikaaleilla, liuottimilla, lääkkeillä tai päihteillä (Ewalds

ym. 2019: 7). Digitaalinen väkivalta tarkoittaa, että teknologiaa käytetään väkivallan tekemiseen (Kytölä 2021: 22). Digitaalisen väkivallan välineinä voidaan käyttää älypuhelimia, sosiaalista mediaa sekä paikannuslaitteita. Digitaalisen väkivallan ilmenemismuotoja on usein vaino, ja seksuaalinen häirintä. Yksi ilmenemismuoto on myös sosiaalisessa mediassa tapahtuva nimittely. Digitaalista väkivaltaa on myös vaatimus olla tavoitettavissa jatkuvasti sekä jatkuva soittelu tai viestittely. (Ruuskanen 2020: 39.)

Lähisuhdeväkivalta voi siis ilmetä monella eri tavalla ja satuttaa uhria eri tavoin. Usein lähisuhdeväkivallan muodot sekoittuvat herkästi yhteen ja uhrin voi olla vaikea tunnistaa lähisuhdeväkivallan muotoja. Kuten edellä mainittiin, on yleistä, että vain fyysisen väkivallan ajatellaan olevan lähisuhdeväkivaltaa, sillä se on helppo tunnistaa ja siitä saattaa jäädä jälkiä. Usein turvakodissa tulee vastaan asiakkaita, jotka sanovat, että ei minua ole lyöty, joten olenko oikeutettu olemaan täällä. Esimerkiksi henkistä väkivaltaa ei tunnisteta lähisuhdeväkivallaksi kovin helposti, vaan ajatellaan väkivallan tekijän vain olevan hankala ihminen.

2.3 Lähisuhdeväkivallan rationalisointi

Lähisuhdeväkivaltaa on yritetty rationalisoida erilaisilla selityksillä, mutta ei ole olemassa yhtä hyväksyttyä selitystä miksi joku olisi väkivaltainen läheistään kohtaan. Usein rationalisointi ja uskomukset liittyvät tekijään ja siihen, kuinka hän oikeuttaa lähisuhdeväkivaltaa ja syyttää uhria väkivallasta. Lähisuhdeväkivalta ei ole ikinä hyväksyttävää, vaikka sille onkin etsitty selityksiä. On kuitenkin hyvä tiedostaa, kuinka lähisuhdeväkivaltaa on rationalisoitu, sillä tarkastelusta selviää yhteiskunnan arvot ja uskomukset lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät erilaiset uskomukset ovat vääriä ja niiden vuoksi lähisuhdeväkivaltaa valitettavasti mitätöidään.

Lähisuhdeväkivallan tekijä saattaa usein syyttää uhria, alkoholia, stressiä ja muita ei hänestä riippuvaisia tekijöitä tekemästään väkivallasta. Tulisi muistaa, että nämä eivät oikeuta väkivaltaan vaan tekijä on aina vastuussa teoistaan ja väkivalta on aina väärin. Väkivallan tekijä on hyvä kääntämään asiat toisin kuin ne oikeasti ovat ja hänen on vaikea asettua toisen asemaan. (Karhuvaara ym.2013: 56.) Lähisuhdeväkivaltaa käyttävä pyrkii hallitsemaan ja kontrolloimaan uhria pelkoa käyttäen (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala & Särkkälä 2012:21).

Usein ajatellaan, että lähisuhdeväkivalta loppuu, kun suhde vakavoituu esimerkiksi mennään naimisiin tai saadaan lapsi. Tosiasiassa väkivalta saattaa pahentua, sillä tekijä kokee omistavansa väkivallan uhrin. Lisäksi, kun kerran on käyttänyt väkivaltaa,

kynnys käyttää uudestaan väkivaltaa on valitettavasti matalampi. Yksi uskomus lähisuhdeväkivaltaan liittyy riitoihin parisuhteessa. Riitoja on usein kaikissa parisuhteissa, mutta pitää muistaa, ettei väkivalta kuulu riitoihin. Tekijä voi kuitenkin aloittaa riitatilanteen ja näin perustella väkivaltaansa sekä syyttää uhria väkivallasta. (Perttu ym. 2012: 16.)

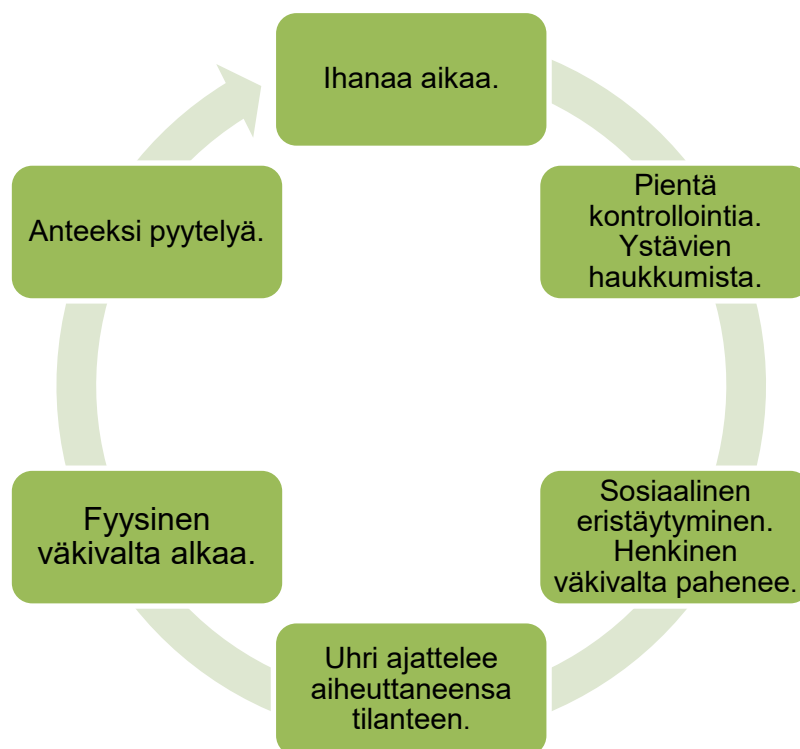
Tähän liittyen onkin uskomus, että uhri aiheuttaa käytöksellään lähisuhdeväkivallan. Usein uhri pyrkii kuitenkin muokkaamaan käytöstään niin ettei väkivaltaa syntyisi ollenkaan. Tämä käytös ei poista lähisuhdeväkivaltaa, sillä vain tekijä voi lopettaa väkivallan. On myös uskomus, että uhri jää vapaaehtoisesti suhteeseen missä on väkivaltaa. Kuten jo edellä mainittiin suhteesta lähteminen voi olla vaikeaa, sillä väkivalta aiheuttaa esimerkiksi syyllisyyttä, häpeää ja pelkoa, joka on erityisesti todella suuri syy jäädä suhteeseen. Uhri saattaa peitellä lähisuhdeväkivaltaa näiden syiden vuoksi kaikin mahdollisin keinoin ja tämän vuoksi ei pidä enää yhteyttä kehenkään. (Perttu ym. 2012: 16–17.)

Osa myös ajattelee, että uhri, joka päätyy lähisuhdeväkivaltaiseen suhteeseen, on henkisesti tasapainoton. Näin ei aina ole, mutta lähisuhdeväkivalta vaikuttaa henkiseen hyvinvointiin kuin myös voi aiheuttaa fyysisiä vammoja. Tekijä voi yrittää korostaa muille, että uhri olisi tasapainoton ja näin salailla omaa käytöstään. Ajatellaan myös, että lähisuhdeväkivalta johtuisi alkoholista ja/tai huumeista. Nämä eivät kuitenkaan selitä väkivaltaa, vaikka liittyvätkin usein väkivaltaisiin tilanteisiin. Mikäli alkoholi on läsnä väkivalta tilanteissa, tilanteet tulevat herkemmin viranomaisten tietoon. Väkivalta on tällöin usein pitkäkestoista sekä toistuvaa ja näin terveydenhuollon piiriin hakeudutaan herkemmin. Raitistuminen ei takaa väkivallan loppumista, vaikka moni näin ajatteleekin. (Perttu ym. 2012: 18–19.)

Yksi syy perustella lähisuhdeväkivaltaa on vaikeat lapsuuden kokemukset. Toki sosiaalisella oppimisella on vaikutusta omaan käyttäytymiseen, mutta sekään ei oikeuta lähisuhdeväkivaltaan tai selitä sitä. Väkivaltaisesti voi käyttäytyä myös henkilö kenellä ei ole ollut vaikeaa lapsuutta ja puolestaan henkilö kenellä on ollut vaikea lapsuus ei käytä väkivaltaa. Uskotaan myös, että väkivaltaa käytettäisiin, koska ei osata muuten kommunikoida henkilön kanssa. Ajatellaan, että kun ei ole kykenevä puhuen voittamaan keskustelua niin lyömällä tässä onnistuu. (Perttu ym. 2012: 19–20.)

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy suuri ristiriita, että tekijä on väkivaltainen uhria kohtaan, mutta muille hän näyttäytyy miellyttävänä henkilönä. Tämä aiheuttaa uhrille sekalaisia ajatuksia ja tunteita koskien väkivallan tekijää. (Perttu ym. 2012: 21.) Lisäksi väkivallan

tekijä voi olla myös ihana ja hyvillä tekemisiään uhrille, suhteeseen kuuluu siis myös hyviä jaksoja. (Perttu ym. 2012: 23–24). Lähisuhdeväkivalta eteneekin usein kierteessä juuri hyvien ja huonojen aikojen vaihdellessa.



Kuvio 2. Lähisuhdeväkivallan kierre

Lähisuhdeväkivallan kierteen vaihteluvälit pienenevät jatkuvasti ja väkivallasta tulee usein pahempaa (Kytölä 2021:107). Suhteen alussa väkivallan tekijä voi olla todella rakastettava, uhria palvova ja täydellinen. Pikkuhiljaa suhteeseen alkaa hiipimään väkivaltaa sen eri muodoissa. (Perttu ym. 2012: 32.) Väkivalta usein alkaa, kun tapahtuu jokin suhteen vakiintumisen muoto esimerkiksi yhteen muutto tai lapsen saaminen (Kytölä 2021:101).

3 Nuoret ja lähisuhdeväkivalta

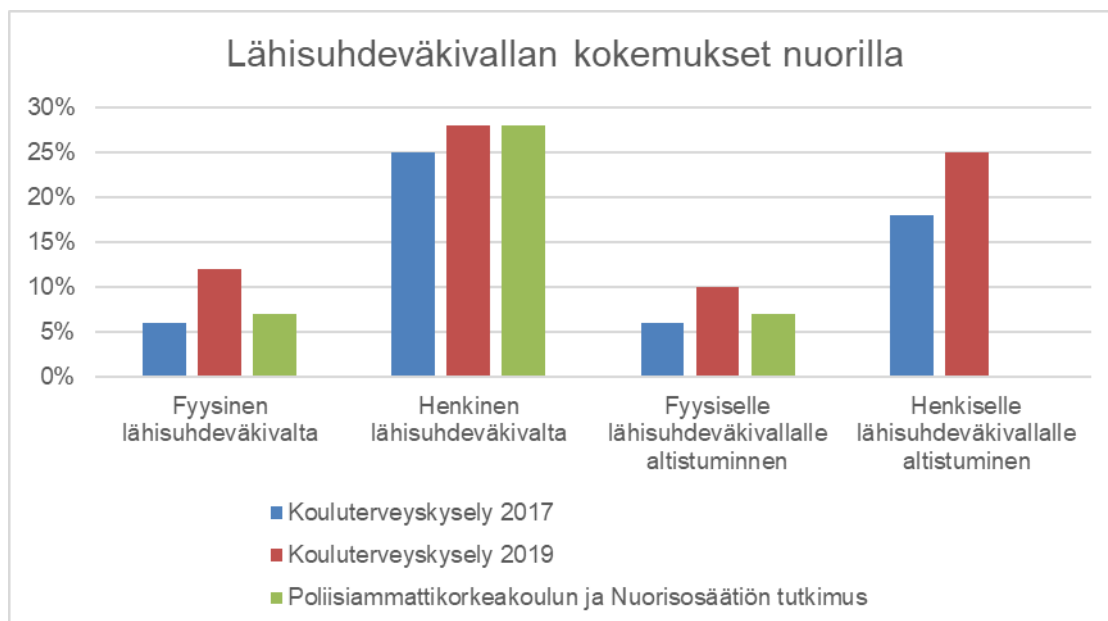
3.1 Lähisuhdeväkivallan kokemukset nuorilla

Tässä opinnäytetyössä käytetään termiä nuori, vaikka osassa lähteissä on tutkimusten kohteina ollut monen ikäisiä lapsia ja nuoria. Kaikissa on osa kuitenkin ollut iältään 11–17-vuotiaita. Opinnäytetyössä keskitytään tähän ikäryhmään, vaikka se ei olekaan virallinen nuoren määritelmä ikä, sillä turvakodeissa tehdään tilastoja eri ikäryhmistä ja

yhdet ryhmät ovat 11–14-vuotiaat sekä 15–17-vuotiaat. 18-vuotias on turvakodissa jo aikuinen, vaikka virallisesti hän on vielä nuori. Osassa kohdassa käytetään termiä lapsi, mikäli se on olennaista, esimerkiksi puhuttaessa vanhemman lapsista. Kun tutkitaan nuorten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta, on hyvä tiedostaa, että nuorilla on erilaiset kokemukset tilanteista ja vertailu voi olla hankalaa tämän vuoksi. Toinen nuori voi kokea luunapin lähisuhdeväkivaltana, kun toinen taas ei. Vaikka lähisuhdeväkivallan muotoja on monia, nuorilta kysytään usein vain fyysisestä tai henkisestä lähisuhdeväkivallasta sekä niille altistumisesta.

Terminä on myös väkivallantekijä ja kohde/uhri eikä heitä identifioida isäksi tai äidiksi, vaikka monessa lähteessä näin on tehty. Väkivallantekijä voi olla kuitenkin kumpi tahansa vanhemmista tai vanhemman uusi kumppani. On tärkeää kuitenkin tiedostaa, että usein naiset ovat lähisuhdeväkivallan uhreja ja miehet tekijöitä. Vuonna 2020 lähisuhdeväkivallan uhreista 75 % oli naisia ja tekijöistä 78 % oli miehiä (THL 2021 b).

Suomessa on Euroopan korkein esiintyvyys lapsuuden fyysisessä väkivallassa, selviää Euroopan unionin perusoikeusvirasto FRA:n tutkimuksessa. Suomessa alle 15-vuotiaana aikuisen tekemää fyysistä väkivaltaa on kohdannut 46 %. (Violence against women: an EU-wide survey 2014: 125.) Tähän lukuun ja muihin tutkimuksen lukuihin on kuitenkin suhtauduttava kriittisyydellä, sillä Euroopan eri maiden vertailu on tilastointien ja tulkintojen takia hankalaa. Huomioitavaa on, että Euroopan eri maissa lapsiin kohdistuva fyysinen väkivalta on eri tavalla kriminalisoitu. Suomessa esimerkiksi tukistaminen ja niin kutsuttu luunappi ovat luokiteltu väkivallaksi ja joissain maissa nämä ovat täysin hyväksytyjä toimintatapoja. Lisäksi Suomessa myös uskalletaan puhua lähisuhdeväkivallasta, minkä vuoksi se näkyy tilastoissa verrattuna muihin maihin. Tilastointi ja tulkinta tavat vaihtelevat eri maissa siis paljonkin ja se vaikuttaa tilastoihin, minkä vuoksi vertailu eri maiden välillä on hankalaa. Mielenkiintoista on myös se, että Suomi on samalla myös maailman onnellisin maa (Helliwel ym. 2020). Suomi on vuodesta 2014 asti tasaisesti noussut onnellisemmaksi ja onnellisemmaksi maaksi (Mattila 2019). Nyt Suomi on ollut neljä kertaa peräkkäin maailman onnellisin maa vaikka samaan aikaan Suomessa koetaan paljon lähisuhdeväkivaltaa.



Kuvio 3. Lähisuhdeväkivallan kokemukset nuorilla (Ikonen ym. 2018: 61–62; Ikonen & Helakorpi 2019: 8–9; Fagerlund ym. 2014:49–58).

Nuorilta on kysytty fyysisestä lähisuhdeväkivallasta kouluterveyskyselyissä sekä poliisiammattikorkeakoulun ja nuorisotutkimusseuran yhdeksäsluokkalaisten tutkimuksessa. Kouluterveyskyselyissä fyysinen lähisuhdeväkivalta on määritelty tönimiseksi, ravistelemiseksi, tarttumiseksi satuttaen, läimäyttämiseksi, luunapin antamiseksi, tukistamiseksi, nyrkillä tai esineellä lyömiseksi, potkaisemiseksi tai muuksi fyysiseksi satuttamiseksi. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä 6 % ilmoitti kokeneensa fyysistä lähisuhdeväkivaltaa. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä 12 % ilmoitti kokeneensa fyysistä lähisuhdeväkivaltaa. (Ikonen ym. 2018: 62; Ikonen & Helakorpi 2019: 8.)

Noin 7 % yhdeksäsluokkalaisista kertoo kokeneensa kuritusväkivaltaa (Fagerlund ym. 2014:52). Fagerlund ym. (2014: 48) määrittelevät kuritusväkivallaksi tönimisen, ravistelun, tukistamisen, läimäyttämisen sekä selkäsaunat. Vakavaa fyysistä väkivaltaa puolestaan on nyrkillä tai esineellä lyöminen, potkaiseminen tai aseiden käyttäminen/uhkailuilla. Noin 2 % on kokenut lyömistä tai potkimista. (Fagerlund ym. 2014: 48–49.) Nuorilta kysyttiin kotona sekä julkisilla paikoilla perheenjäseniin kohdistuvasta väkivallasta (Fagerlund ym. 2014: 34). Kysymykset toteutettiin väittämin, esimerkiksi onko äitisi riidellessänne läimäyttänyt sinua tai heittänyt jotakin esinettä. Vastausvaihtoehtona oli ei, joskus, usein. (Fagerlund ym. 2014: 47.)

Henkistä väkivaltaa on alistaminen, haukkuminen ja nimittely sekä se, että uhri elää jatkuvassa pelossa (Tunnista väkivalta). Naisista 10 % niin Suomessa kuin muualla Euroopassa on kokenut henkistä väkivaltaa sen eri muodoissa lapsuudessaan. Naisille on

lapsuudessaan puhuttu kuinka heitä ei rakasteta, kuinka toivotaan, ettei hän olisi syntynyt, kuinka hänet hylätään tai heitetään pois kotoa sekä heitä on uhattu satuttaa tai jopa tappaa. (Violence against women: an EU-wide survey 2014: 123 & 131.)

Kouluterveyskyselyissä henkinen lähisuhdeväkivalta on määritelty puhumasta kieltäytymiseksi pitkäksi aikaa, sanalliseksi loukkaamiseksi, nolaamiseksi, nöyryyttämiseksi, hylkäämiseksi, uhkaukseksi jättää yksin, väkivallalla uhkaamiseksi, lukitsemiseksi johonkin sekä esineiden heittämiseksi, lyömiseksi tai potkimiseksi. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä selvisi, että henkistä lähisuhdeväkivaltaa tai laiminlyöntiä on kohdannut 25 %. Henkisestä lähisuhdeväkivallasta yleisimmät muodot olivat puhumasta kieltäytyminen, haukkuminen, nimittely sekä murjottaminen. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä kahdeksas ja yhdeksäs luokkalaisista sekä lukiolaisista 28 % ilmoitti kokeneensa henkistä lähisuhdeväkivaltaa vähintään kerran viimeisen vuoden aikana. (Ikonen ym. 2018: 62; Ikonen & Helakorpi 2019: 8.) Fagerlund ym. (2014:49) saivat tuloksen, että haukkumista, kiroilua ja nälvimistä on kokenut 28 % yhdeksäsluokkalaisista.

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä fyysisen lähisuhdeväkivallan näkeminen oli harvinaista ja vuonna 2019 noin joka kymmenes kertoi altistuneensa fyysiselle lähisuhdeväkivallalle (Ikonen ym. 2018: 61; Ikonen & Helakorpi 2019: 9). Fagerlund ym. (2014:58) tutkimuksessa noin viidennes on nähnyt jotakin väkivaltaa kotona ja 7 % on nähnyt fyysisistä lähisuhdeväkivaltaa. Henkiselle lähisuhdeväkivallalle on altistunut kahdeksas ja yhdeksäs luokkalaisista noin joka viides vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä ja joka neljäs vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä (Ikonen ym. 2018: 61; Ikonen & Helakorpi 2019: 9).

Euroopan unionin perusoikeusvirasto FRA:n tutkimuksessa kysyttiin, mikäli nainen on kokenut suhteessaan aikuisena lähisuhdeväkivaltaa, onko lapsi/lapset olleet tästä tietoisia ja 73 % vastasi lasten olleen tietoisia väkivallasta (Violence against women: an EU-wide survey 2014: 134). Nuoret ovat kertoneet, että he ovat tietäneet lähisuhdeväkivallasta, vaikka vanhempi on luullut, etteivät he tiedä (Mullender, Hague, Imam, Kelly, Malos & Regan 2002: 119).

3.2 Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Lähisuhdeväkivallalla on moninaisia ja vakavia seurauksia nuoren elämään. Lähisuhdeväkivallan seurauksiin vaikuttaa mikä nuoren kehitysvaihe on ollut lähisuhdeväkivallan sattuessa, kuinka vakava teko on ollut, mikä on tekijän ja nuoren suhde, kuinka kauan lähisuhdeväkivalta on kestänyt sekä muut ympäristötekijät (Väkivalta ja terveys

maailmassa 2005: 91). Lähisuhdeväkivallan seuraukset voivat näkyä nuorella vasta vuosia myöhemminkin. Lähisuhdeväkivalta luo jatkuvaa pelkoa ja huolta nuoren elämään. (MLL: 2017.)

Yksi iso ongelma on, että nuorista voi tulla näkymättömiä vanhemman silmissä, sillä vanhempi keskittyy niin paljon omaan selviytymiseen väkivalta tilanteissa. Vanhempi voi myös ajatella, ettei nuori ole tietoinen lähisuhdeväkivallasta. Nuorihan on ollut nukumassa, kavereilla tai koulussa, kun väkivaltaa on ollut. Nuoret voivat myös muistaa väkivaltatilanteita mitä vanhempi ei muista. (Oranen, 2001: 45.) Vaikka nuori olisikin ollut esimerkiksi koulussa väkivaltatilanteiden sattuessa, hän aistii kyllä kodin ilmapiirin ja sen, että kaikki ei ole hyvin.

Lähisuhdeväkivallan seurauksia nuoren elämään on niin fyysisesti, seksuaalisesti, psyykkisesti kuin pitkäaikaisesti. Fyysisiä seurauksia voi olla ruhjeet, naarmut, palovammat, murtumat, suolistovammat, rintaontelovammat, aivovammat, keskushermostovammat, silmävammat sekä suvunjatkamisvammat. Seksuaalisia häiriöitä voi olla esimerkiksi sukupuolitaudit sekä epätoivottu raskaus. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005: 91.) Fyysiset vammat ja seksuaaliset häiriöt ovat suoria seurauksia lähisuhdeväkivallasta, ja ne on varmasti helpompi tunnistaa verrattuna psyykkisiin tai pitkäaikaisiin seurauksiin, jotka voivat näkyä vasta pitkänkin ajan kuluttua lähisuhdeväkivallasta.

Psyykkiset seuraukset voivatkin ilmetä nuoruudessa, aikuisuudessa tai molemmissa. Psyykkiset seuraukset voivat olla masennusta, ahdistuneisuutta, häpeää ja syyllisyyttä (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005: 91). Häpeään liittyen nuori voi käyttää energiaansa lähisuhdeväkivallan salailuun. Nuoret voivat taidokkaastikin peitellä lähisuhdeväkivallan jälkiä. (MLL: 2017.) Nuorella voi myös ilmetä syömis- ja unihäiriöitä, alkoholin ja huumeiden väärinkäyttöä sekä riskikäyttäytymistä esimerkiksi rikollisesti, seksuaalisesti tai väkivaltaisesti. Lisäksi seurauksena voi olla kognitiivisia häiriöitä, kehityksen viivästyistä, yliaktiivisuutta ja psykosomaattisia häiriöitä. Nuorelle tyypillistä on myös posttraumaattinen stressihäiriö, itsemurha ajatukset ja käytökset sekä huonot ihmissuhteet ja huono itsetunto. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005: 91.)

Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa nuoren kuvaan itsestään ja maailmasta. Hän voi kokea itsensä kyvyttömäksi arvioida ihmisiä ja ajatella esimerkiksi kaikkien miesten olevan väkivaltaisia, mikäli isä tai äidin mieskumppani on ollut kotona väkivallan tekijä. Tai nuori voi puolestaan ajatella, että naiset ansaitsevat olla lähisuhdeväkivallankohhteita ja niin asian kuuluukin mennä. (Oranen, 2001: 54.)

Erityisesti nuorella voi esiintyä käyttäytymiseen liittyen seurusteluväkivaltaa, rikollisuutta ja karkailua sekä naisten halveksuntaa (Oranen & Keränen 2006: 67). Koska nuoret eivät jaksa lähisuhdeväkivaltatilannetta kotona, niin he saattavat alkaa olemaan paljon pois kotoa. Olemalla pois kotoa he pyrkivät eroon vallitsevasta tilanteesta kotona. (Oranen, 2001: 51.) Ja puolestaan kavereita ei voi kutsua kylään, sillä kotona saattaa alkaa väkivaltatilanne. (Oranen, 2001: 49.) Näistä johtuen nuorella voi olla hankaluuksia ystävyysuhteissa ja hän voi joutua hyljättyksi samanikäisten nuorten keskuudessa, tämä voi näkyä vielä aikuisuudessakin (Kaltiala-Heino 2012: 169–170).

Yksi seuraus nuoren elämään on koulumenestyksen muuttuminen. Nuoret tarkkailevat kotona jatkuvasti ilmapiiriä. He aistivat, mikäli jokin vanhemman tekeminen voi laukaista väkivaltatilanteen. Tämä on todella kuormittavaa ja tämän vuoksi voimavaroja esimerkiksi koulun hoitamiseen ei välttämättä ole. (Oranen, 2001: 49.) Koulumenestymiseen vaikuttaa myös se, että väkivalta kotona usein ajoittuu iltaan tai yöhön mikä hankaloittaa nuoren nukkumista. Tämä aiheuttaa tietenkin väsymystä ja energiaa ei riitä kouluun. (Oranen, 2001: 60.) Nuori saattaa myös jättäytyä pois koulusta, sillä haluaa jäädä kotiin vahtimaan tilannetta ja olemaan uhrin tukena sekä apuna (Oranen, 2001: 49). Nuoret voivat myös toisaalta pitää koulua pakopaikkana ja ovat siellä mallioppilaita. Koulussa nimittäin saa positiivista huomiota ja siellä on turvallisia aikuisia. (Oranen, 2001: 60.)

Kielelliset viivästyksset, jotka vaikuttavat myös koulumenestykseen, näyttäisivät olevan yleisiä lähisuhdeväkivaltaa kohdanneilla lapsilla (Kaltiala-Heino 2012: 169). On hyvä tiedostaa se, että esimerkiksi puheen viivästyminen voi olla seurasta ahdistuksesta, joka on syntynyt lähisuhdeväkivallan seurauksena. Lapsen elämään saattaa tulla kaikenlaisia ammattilaisia auttamaan puheen viivästyemisessä, vaikka pitäisi keskittyä ahdistukseen. Monella puheeseen liittyvät haasteet helpottavat nopeastikin, kun pääsevät eroon väkivallasta. (Mullender ym. 2002: 236–237.)

Lisäksi lapsuudessa koettu lähisuhdeväkivalta voi lisätä esimerkiksi tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä sekä liian vähäistä liikuntaa ja huonoa ruokavaliota. Nämä ovat puolestaan yhteydessä pitkäaikaisiin seurauksiin kuten syöpään, sepelvaltimotautiin, krooniseen keuhkotautiin, ärtyneeseen paksusuolen syndroomaan, fibromyalgiaan sekä lisääntymisongelmiin. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005: 91.)

Lisäksi nuori voi ottaa tietyn roolin perheessä esimerkiksi olla huolehtija, uhrin tai väkivallan tekijän uskottu, väkivallan tekijän apulainen, täydellinen lapsi, sovittelija tai synti-

pukki (Oranen & Keränen 2006: 67–68). Lähisuhdeväkivaltaa lapsuudessaan kohdanneet saattavat ajautua herkästi hyväksikäyttäviin suhteisiin ja ajautua uudestaan uhriksi (Kaltiala-Heino 2012: 172). Väkivaltaista käyttäytymistä voi olla myös itsetuhoisen käyttäytyminen (Ei vain selviytyjä - väkivallasta toipujan tie 2020: 5).

Nuoret sekä vanhempi saattavat myös pelätä, että väkivaltainen käytös jatkuu nuorella. Altistuminen lähisuhdeväkivallalle lisää riskiä olla väkivaltainen tulevaisuuden parisuhhteessa, mutta suurin osa pojista, joiden elämässä on ollut lähisuhdeväkivaltaa, ei ole väkivaltaisista aikuisena. Pojat ovat enemmän olleet herkkiä ja ajattelevaisia sekä huolissaan äitinsä sekä sisarustensa hyvinvoinnista. Nuoret kehittävät itse elämäänsä ja voivat olla päättäväisiä, etteivät käyttäydy samalla lailla kuin väkivallan tekijä. Asenteet vaikuttavat paljon väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja myönteinen asenne sitä kohtaan moninkertaistaa riskin käyttäytyä väkivaltaisesti. On tutkittu, että noin kolmas osa lähisuhdeväkivaltaa lapsuudessaan kohdanneista olisi väkivaltainen joko omaa lastaan tai muita läheisiään kohtaan. (Mullender ym. 2002: 110–111 & 239; Oranen 2012: 225.)

Jotta päästäisiin eroon väkivallan kierteistä tulisi keskittyä varhaisiin interventioihin ja antaa tukea terveisiin suhteisiin sekä lisätä tietoisuutta, ettei väkivalta ole hyväksyttävää missään tapauksessa (Violence against women: an EU-wide survey 2014: 137).

3.3 Lähisuhdeväkivallasta toipuminen ja puhuminen

Mikäli nuori on altistunut lähisuhdeväkivallalle tai ollut sen kohteena sosiaalihuoltolaki velvoittaa järjestämään sosiaalipalveluja nuorelle, jotta tämä selviäisi lähisuhdeväkivallan kokemuksesta. Kouluterveyskyselyissä selviää, että vuonna 2017 vain joka kymmenes kertoi lähisuhdeväkivallasta aikuiselle ja niistä yhteensä 50 % koki jääneensä ilman apua. Vuonna 2019 noin joka neljäs kertoi aiheesta luotettavalle aikuiselle ja jälleen noin puolet kokivat jääneensä ilman apua. (Ikonen ym. 2018: 59–63; Ikonen & Helakorpi 2019: 8–9.) Ensi- ja turvakotiliiton kyselyssä alle 18-vuotiailla melkein puolella itsetuhoiset ajatukset olivat olleet syy hakeutua avun piiriin. Hieman yli puolet alle 18-vuotiaista kokee, ettei ole saanut apua väkivallasta toipumiseen. (Ei vain selviytyjä - väkivallasta toipujan tie 2020: 12–14.)

Yleinen strategia lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen voi olla tuen hakeminen ja kognitiiviset keinot esimerkiksi itselleen toistaminen: ”on joku aikuinen, joka välittää minusta” tai ”kun minulla on lapsia he eivät näe/kuule tappeluistani”. Harvinaisempi strategia on ajattelu karkaamisesta tai väkivallan kohteen syyttäminen väkivallasta. Tähän liittyy, että mitä kauemmin nuori altistuu lähisuhdeväkivallalle, niin sitä vähemmän hän

uskoo väkivallan olevan kohteen syytä. Lähisuhdeväkivallan kohdetta saatetaan myös rohkaista lähtemään suhteesta. Huolestuttavaa on, että mitä vanhemmaksi nuori kasvaa, sitä enemmän hän alkaa käyttäytymään kuin kotona ei tapahtuisi mitään ja alkaa valehtelemaan ihmiselle, jotka välittävät hänestä ja tämän vuoksi vihaa itseään. Pelko siitä, että muut saavat tietää voi johtaa sosiaalisen eristäytymiseen. Kuitenkin ikääntyessään nuori saattaa ottaa talteen tärkeitä numeroita, joista voi saada apua. (Anderson 2017: 840–842; Mullender ym. 2002: 111.) Tällaisia numeroita voi olla hätänumero, kriisipuhelimet, turvakotien puhelinnumerot sekä myös nuoren läheisten numerot.

Vaikka nuoret pelkäävät muiden saavan tietää lähisuhdeväkivallasta, nuoret puhuvat helpoiten lähisuhdeväkivallasta kavereilleen, sisaruksilleen ja isovanhemmille, sekä myös äideille puhutaan (Mullender ym. 2002: 81). Nuorilta kysyttäessä he ovat kertoneet, että mikäli heidän perheessään olisi lähisuhdeväkivaltaa he olisivat surullisia, peiloissaan ja huolissaan. Lisäksi osa on kertonut, että olisi yksin, satutettu, ei rakastettu sekä vihainen. On tärkeää huomioida, että nuorilta pitää kysyä suoraan, mikäli halutaan tietää oikeasti heidän sekalaiset tunteensa ja mitä he käyvät läpi. Tunteet voivat vaihdella jatkuvasti ja samaan aikaan he voivat kokea monia erilaisia tunteita. (Mullender ym. 2002: 69–70.)

Lähisuhdeväkivallan kanssa elämiseen nuoria auttaisi mahdollisuus puhua, rauhoittuminen sekä tuki. Heitä auttaisi myös heidän mukaansa se, että joku puuttuisi ja lopetettaisi väkivallan, nuori sijoitettaisiin sukulaiselle tai sijaishuoltoon sekä vanhemmat erotettaisiin. (Mullender ym. 2002: 81–82.) Selkeää on kuinka nuoret kokevat, ettei heidän pitäisi elää lähisuhdeväkivallan keskellä. Nuoret kokevat, että tietoa lähisuhdeväkivallasta pitäisi olla suoraan suunnattu heille ja he haluaisivat julkisen leiman pois aiheesta sekä varmistaa, että kokemusasiantuntijoita olisi näkyvillä (Houghton 2015: 9–11). Nuoria pelottaakin väkivallantekijän lisäksi melkein yhtä paljon se, että ihmiset saavat tietää heidän kohdanneen lähisuhdeväkivaltaa (Houghton 2015: 13).

Turvakodit koetaan turvalliseksi, mutta kotiin halutaan sillä mm. koulumatka on pitkä ja koetaan, että väkivallan tekijän vuoksi pitää luopua kodista, ystäväistä, tavaroista ja lemmikeistä, joka aiheuttaa vihaa ja raivoa. (Mullender ym. 2002: 103–104.) Lapsityöntekijät turvakodeissa koetaan tärkeinä, sillä he kiinnittävät huomiota juuri nuoren näkökulmaan ja tarpeisiin sekä heille voi puhua ja he antavat tukea. On tärkeää, että nuoret saavat kertoa heidän tarinansa ja kohdata pelkonsa. (Mullender ym. 2002: 223.) Nuoret kokevat luottamuksen haasteena ja kokevat ettei kukaan ymmärrä heidän kokemuksiensa vakavuutta ja mikäli luottamus pilataan se voi pilata heidän elämänsä. Heillä on

kokemuksia epäsovivista ja turvattomista vastauksista, kun he ovat yrittäneet puhua lähisuhdeväkivallasta. (Houghton 2015: 10.) Nuoret kokevat, etteivät aikuiset ymmärrä kuinka vaikea aiheesta on puhua (Houghton 2015:14).

Ahdistuksen lievitykseen toivotaan yksityisyyttä esimerkiksi omaa huonetta, tukea nukkumiseen ja mielenterveyteen ja mahdollisuutta puhua toisen vanhemman eli lähisuhdeväkivallan kokijan sekä tukihenkilön kanssa. Lisäksi toivotaan mukavia, rauhallisia ja turvallisia tiloja. (Houghton 2015:13.) Riskien arviointia pitäisi tehdä yhdessä vanhemman kanssa, joka on lähisuhdeväkivallan kokija, sillä lähisuhdeväkivallan kokemus on yhteinen asia. Nuoret kokevat kuitenkin, että vanhemman kanssa on vaikeaa puhua lähisuhdeväkivallan kokemuksista, tämän vuoksi pitäisi olla sekä yhteinen että erillinen kontakti puhua aiheesta. (Houghton 2015: 9.)

Nuoret voivat myös olla huolissaan vanhemmastaan, joka kokee lähisuhdeväkivaltaa. Samalla he kokevat hänen olevan tukena ja se on tärkeää. Huomiota tulee myös kiinnittää vanhemman tukemiseen vanhemmuudessa, koska sillä on iso vaikutus siihen, kuinka nuori paranee lähisuhdeväkivallan kokemuksista. (Anderson 2017: 843.) Nuorille on tärkeää saada ääneensä kuuluviin ja ettei vanhempi puhu heidän puolestaan sekä heitä kunnioitettaisiin tasavertaisesti (Houghton 2015:15–16). He kokevat, että selviäisivät paremmin lähisuhdeväkivallasta, mikäli saisivat osallistua päätöksien tekemiseen (Mullender ym. 2002: 118). Hyvä on kuitenkin muistaa, että nuori on edelleen lapsi ja aikuiset tekevät päätöksiä eikä nuoren tarvitse ottaa vastuuta isoista asioista.

3.4 Nuorten kanssa työskentely

Turvakotien laatusuosituksissa kerrotaan, että lapsella on oikeus väkivaltakokemusten läpikäyntiin turvakodin työntekijän kanssa. Työskentelyn tavoitteena on lisätä lapsen fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä tunnistaa selviytymiskeinoja ja vahvistaa niitä. Työskentelyssä huomioidaan tietenkin lapsen voimavarat ja osallisuus. Näiden lisäksi jokaiselle lapselle tulisi nimetä oma työntekijä turvakotijakson ajaksi. On hyvä huomioida, että turvakodissa oleva vanhempi voi olla kriisissä ja ei välttämättä kykene huolehtimaan lapsesta. Tämän vuoksi on tärkeää tukea vanhempaa huolehtimaan lapsesta. (Ewalds, ym. 2019: 11–12.) Työntekijöihin saatetaan myös kiintyä tämän vuoksi sillä lapset eivät välttämättä saa vanhemmaltaan tarvitsemaansa huomiota (Oranen & Keränen 2006: 72). Turvakodeissa on huomattu, että vanhempi kertoo lapsille heidän olevan esimerkiksi hotellissa ja näissä tilanteissa aliarvioidaan lasta (Kytölä 2021: 71).

Nuoret osaavat myös lukea, kun seinillä lukee turvakoti sekä seinillä on infoa lähisuhdeväkivallasta ja kerrotaan mikä turvakoti on. Olisi tärkeää, että heille kerrotaisiin avoimesti missä he ovat ja miksi.

Kaikista nuorista tehdään lastensuojeluilmoitus ja nuoren kanssa pitää kartoittaa läheisverkostoa ja aktivoida mahdollisesti sitä. Vanhemman kanssa tulisi tehdä vanhemmuustyötä ja jakson päättyessä nuoren jatkotuen tarve tulee arvioida. Nuorelle tulee tehdä myös turvasuunnitelma. (Ewalds, ym. 2019: 11–12.) Läheisverkoston aktivoiminen on tärkeää sillä yksikin hyvä ihmissuhde voi olla todella merkityksellinen nuorelle (Kytölä 2021: 127).

Kun on elänyt lähisuhdeväkivallan keskellä, ihminen oppii herkästi tunnistamaan muiden tunnetiloja ja tilanteiden ilmapiirejä. Nuoret osaavat siis hyvin tulkita ilmeitä, eleitä jne. Lisäksi he voivat olla todella väsyneitä, sillä jatkuva tarkkailu on uuvuttavaa. (Kytölä 2021: 76.) Työntekijänä olisi tärkeää huomioida oma sanaton viestintä ja muistaa, että myös nuoret voivat tarvita sairauslomaa koulusta. Monesti aikuisille asiakkaille suositellaan sairauslomaa töistä, mutta ihan samalla tavalla nuoret voivat olla sen tarpeessa. Mikäli nuori on pitkään poissa koulusta, nuoren kanssa on hyvä keskustella siitä mitä hän haluaa sanoa syyksi poissaololleen, kun palaa kouluun.

Nuoren voi ottaa mukaan alkuhaastatteluun, kun perhe saapuu turvakotiin. Siinä hänelle selviää missä he ovat ja miksi. Nuorelle kannattaa myös varata oma alkuhaastattelu, jossa tutustutaan juuri häneen ja hänen kokemuksiinsa. Itse kriisityöhön olisi hyvä varata 3–5 tapaamista. Kriisityössä arvioidaan mikä nuoren tilanne on ja mitä tukea tai apua hän tarvitsee. (Oranen & Keränen 2006: 73.) Nuoret voivat kokea ensimmäisen tapaamisen työntekijän kanssa pelottavaksi ja jännittävät sitä, mutta yleensä seuraava tapaamista he jo odottavat. Tärkeää on, että tilanne on rauhallinen, kiireetön ja turvallinen. Turvallisuus on keskeinen asia ja se voi olla konkreettinen asia tai kokemus turvallisuudesta. (Oranen & Keränen 2006: 70.) Nuoren kanssa olisi hyvä käyttää samaa mukavaa ja rauhallista tilaa, jossa käydään vain tapaamisissa. Tuttu tila tukee turvallisuuden tuntua. (Oranen & Keränen 2006: 75–76.) Turvallisuutta lisää myös se, että nuori tietää etukäteen tapaamisen ajan ja paikan sekä kuka häntä tapaa (Tiainen & Hokkanen 2010: 60).

Ikätaso tulee huomioida asioista puhuttaessa ja hyvä keino tähän on kiinnittää huomiota siihen, miten nuori puhuu asioista ja mitä sanavalintoja hän käyttää. Huomiota tulee kiinnittää siihen, mikäli nuori ei muista mitään tapahtumista. Hän voi vältellä puhu-

mista ja haluaa unohtaa tapahtuneen tai hän on oikeasti unohtanut asiat. Jälkimmäisessä tapauksessa ei kannata painostaa nuorta puhumaan vaan käyttää esimerkiksi piirustuksia apuna ja jutella niiden kautta. Traumatisoitunut nuori ei välttämättä kykene keskittymään keskusteluun, vaan huomio pomppii asiasta toiseen ja hän voi suuttua helposti. Levotonta ja sulkeutunutta nuorta on parempi tavata useita kertoja lyhyesti kuin pari kertaa pitkään. (Oranen & Keränen 2006: 71.) Nuorille on hyvä sanoittaa, että reagoiminen tilanteeseen on hyvä asia. Olisi huolestuttavampaa, mikäli nuori ei millään tavalla reagoisi näin vakavaan asiaan elämässään. (Kytölä 2021: 81.) Reagoiminen voi olla niin rauhoittumista kuin villiintymistä, sillä ei tarvitse pelätä enää väkivallan tekijän reaktiota omaan käytökseen (Kytölä 2021: 128–129).

On hyvä muistaa, että nuori voi kantaa huolta myös kotiin jäävästä vanhemmasta eli vanhemmasta, joka on ollut väkivaltainen. Nuori voi ajatella, että vanhempi on nyt ihan yksin inhottavan tilanteen jälkeen. Nuori on myös voinut nähdä, kun poliisit vievät hänet ja pohtii miten vanhemmalle käy. Vanhempi on myös voinut uhkailla, että satuttaa itseään ja nuori on tästä huolissaan. Nuorelle pitää muistaa turvakodissa kertoa, että väkivaltaiselle vanhemmalle yritetään saada kyllä apua. (Kytölä 2021: 72.)

Nuorelle tulee kertoa, ettei väkivalta ole hänen syytään ja hänen ei tarvitse kokea sitä (Kytölä 2021: 129). Perheen tapahtumista tulisi puhua oikeilla nimillä eikä vältellä aiheita. Nuoreen tarttuu työntekijän vaikeus puhua aiheesta ja hän saattaa sulkeutua. On tärkeää, että nuorella olisi vanhemman lupa puhua asioista. Tulisi muistaa, ettei työntekijä voi luvata, ettei kerro nuoren kertomia asioita eteenpäin. Nuoren kanssa voi kuitenkin sopia mistä asioista vanhemmalle voi kertoa. (Oranen & Keränen 2006: 70–73.) Vanhemmalta luvan saanti puhua on tärkeää, sillä nuorella voi olla ajatus, että mikäli hän ei puhu hän suojelee vanhempiaan tai häntä on kielletty puhua (Tiainen & Hokkanen 2010: 62). Nuorten kanssa työskentelyssä tärkeää on myös vanhemmuustyö, jossa painopiste on nuorella sekä hänen kokemuksissansa ja niiden merkityksissä. Vanhemmalle tuodaan nuori mieleen, kun hän pohtii tulevaisuutta. (Oranen & Keränen 2006: 80–81.) Tätä aihetta ei käsitellä tässä opinnäytetyössä enempää, sillä se on oma prosessinsa, jonka pitäisi kulkea nuoren kanssa työskentelyn rinnalla.

Puhuminen lähisuhdeväkivallasta voi olla helpompaa, mikäli samalla voi tehdä käsillään jotain (Oranen & Keränen 2006: 72). Tapaamisissa pitäisi aina olla jotain hauskaa, ne eivät saisi olla kuin koulua tai työtä (Houghton 2015: 15). Toipumista auttaa itsetuntemuksen lisääminen esimerkiksi omien vahvuuksien tunnistaminen (Ei vain selviytyjä - väkivallasta toipujan tie 2020: 16). Mikäli vanhempi näkee lapsensa surullisena turva-

kodissa, hän voi päättää palata kotiin (Mullender ym. 2002: 224). Tämän vuoksi on tärkeää, että turvakodeissa on kivoja aktiviteetteja nuorille. Nuorten kanssa voi käyttää monia erilaisia menetelmiä keskustelun tukena. Menetelmiin ei keskitytä tässä opinnäytetyössä enempää, sillä Pia Nevalainen ja Anu Rantanen tekivät aiheesta vuonna 2019 Pro-gradu tutkielman: Sosiaalityön asiantuntijuus turvakodin kontekstissa - väkivaltatyö ja lasten kanssa työskentely. Pro-gradussa tulee ilmi työorientaatiot, työmenetelmät sekä työvälineet mitä voi käyttää nuorten kanssa työskentelyssä.

Turvasuunnitelma voidaan tehdä turvakodissa olo ajalle, kotiin palatessa tai uuteen asuntoon muuttaessa. Se voi sisältää esimerkiksi, miten tunnistaa, mikäli väkivallan tekijä alkaa vaikuttaa väkivaltaiselta ja koodisanan ei väkivaltaisen vanhemman kanssa mitä käytetään, jos vaikka pitää lähteä kotoa pois. Turvasuunnitelmaan on hyvä lisätä myös, kuinka voi kutsua apua turvallisesti. (Anderson 2017: 843.) Turvasuunnitelma saattaa rohkaista lasta toimimaan suunnitellulla tavalla ja näin pitää hänet turvassa (Mullender ym. 2002: 224).

3.5 Yhteenveto

Valitettavasti nuoret kokevat tai altistuvat erilaisille lähisuhdeväkivallan muodoille. Lähisuhdeväkivalta voi ilmetä fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, väkivallan uhkana, taloudellisena, laiminlyöntinä, kulttuurisena/uskonnollisena, vainona, väkivalalle altistumisena, kunniaväkivaltana, kemiallisena tai digitaalisena väkivaltana. Onneksi Suomessa on turvakoteja joihin nuoret voivat tulla turvaan huoltajansa kanssa ja käsitellä tunteitaan sekä kokemuksiaan lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Tärkeää on muistaa sanoittaa nuorelle, ettei väkivalta ole ikinä hänen syytään. Turvakodeissa nuorille tarjotaan keskustelujen lisäksi turvallisten aikuisten aikaa ja kivaa tekemistä.

Lähisuhdeväkivallalla on monia erilaisia seurauksia nuoren elämään. Seuraukset voivat ilmetä niin fyysisesti, seksuaalisesti, psyykkisesti kuin pitkäaikaisesti. Tämän vuoksi on tärkeää, että turvakodissa annetaan tukea ja apua lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Nuorten kanssa työskentelyssä on jonkin verran asioita mitä pitää huomioida ja työntekijän tulee olla tietoinen näistä asioista, jotta nuori saa parhaan mahdollisen avun ja tuen. Työntekijät ovat tärkeitä sillä he keskittyvät nuoreen ja hänen näkökulmaansa sekä tarpeisiin. Nuorella on oikeus tapaamiseen työntekijöiden kanssa, joissa tulisi huomioida nuoren voimavarat sekä osallisuus. Yksi tärkeä asia on, että nuoren tulisi tietää hänellä olevan huoltajan lupa puhua asioista. Lähisuhdeväkivallan kokemuksista voi selvittää, mutta siinä tarvitaan tukea ja aikaa.

4 Kehittämistehtävä

Tässä opinnäytetyössä kehittämistehtävänä on nuorten kanssa työskentely turvakodissa ja se toteutetaan toimintatutkimuksellisena opinnäytetyönä. Yhdessä Pääkaupungin turvakoti ry:n turvakodissa nuorten kanssa työskentely on kehitysvaiheessa. Turvakodissa on ennen ollut erikseen lapsityöntekijä, joka on työskennellyt lasten ja nuorten kanssa. Nykyään kaikkien työntekijöiden tulisi tehdä nuorten kanssa töitä. Tämän lisäksi turvakotiin on tullut jonkun verran uusia työntekijöitä, joten selkeää tapaa nuorten kanssa työskentelylle ei ole. Tämän vuoksi olisi tärkeää kehittää yhteinen prosessi, kuinka työskennellä nuorten kanssa. Kahdessa muussa Pääkaupungin turvakoti ry:n turvakodissa ei ole ollut lapsityöntekijää, joten heillä on erilainen tapa tehdä työtä ja keskustelemalla yhdessä saadaan varmasti uusia ajatuksia nuorten kanssa työskentelylle.

Toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä perehdytään työntekijöiden oman työn tutkimukseen sekä kehittämiseen. Läsnä on siis toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön tekijän lisäksi myös tutkittavaa työtä tekeviä ihmisiä eli henkilöitä keitä ongelma koskee. Tarkoituksena on, että he löytävät yhdessä ratkaisun ja näin sitoutuvat muutokseen. (Kananen 2014: 11.) Toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö vaatii panostusta myös työntekijöiltä ja tutkimuksen tekijän vastuulla on tukea avointa vuorovaikutusta. Tärkeää, on että jokainen osallistuja ottaa kantaa ja osallistuu eri vaiheisiin. (Kananen 2014: 67–69.)

Työntekijöiden ryhmäkeskustelujen sekä teorian perusteella tehdään nuorten kanssa työskentelylle prosessi, jotta työskentelystä tulisi suunnitelmallisempaa ja kaikki nuoret kohdattaisiin tasavertaisesti. Prosessiin pyritään liittämään myös, miten niitä nuoria voitaisiin turvallisesti auttaa, jotka eivät tule vanhemman kanssa turvakotiin. Tavoitteena on saada prosessia myös testattua ja saada siitä palautetta, jotta sitä voidaan mahdollisesti parannella ennen kuin se olisi täysin valmis.

Kehittämistehtävän rinnalla kulkee Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella alkanut kehittämisohjelma yhdessä turvakotiverkoston kanssa vuosille 2020–2023. THL on vastuussa kehittämisohjelman suunnittelusta, mutta toimeenpano tehdään yhdessä turvakotien kanssa. Lisäksi jokaisella turvakotipalveluntuottajalla on vastuu itsenäisesti kehittää omaa toimintaansa sekä osallistua kansalliseen kehittämiseen. Palveluiden tulisi olla samoin kriteerein arvioitavissa eri turvakodeissa.

Yksi kehittämisohjelman osa-alue on suositus lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön. Sen tavoitteena on varmistaa lasten ja nuorten kanssa tehtävän työn yhtenäisyys, laatu sekä jatkuvuus. Suositus tulee sisältämään jo olemassa olevia ja kehitysvaiheessa olevia työskentelymenetelmiä ja -tapoja sekä myös ohjeita. Suositusta tehdään vuoden 2021 aikana ja se on valmis vuoteen 2022 mennessä. Suosituksen tekemiseen osallistuu niin THL:n kuin turvakotien työntekijöitä ja tämän opinnäytetyön tekijä on mukana THL:n työryhmässä tekemässä suositusta.

5 Menetelmälliset ratkaisut

5.1 Osallistujat

Toimintatutkimukselliseen opinnäytetyöhön osallistuu Pääkaupungin turvakoti ry:n turvakotien työntekijöitä. Pääkaupungin turvakoti ry:llä on kolme turvakotia, kaksi Helsingissä: Haaga ja Toukola sekä yksi Espoossa: Pellas. Turvakodeissa on yhteensä 25 asiakaspaikkaa: Haagassa 11, Toukolassa 7 ja Pellaksessa 7. Yhteensä turvakodeissa on työntekijöitä 26, joista kolme on vastaavia sosiaalityöntekijöitä, kolme vastaavia ohjaajia ja loput ohjaajia. Koulutustaustana vastaavilla ohjaajilla sekä ohjaajilla on sosionomi (19 kpl) sekä terveydenhuollon ammattihenkilö (3 kpl) sekä yksi työntekijä kenellä on poikkeussäännöksen perusteella kelpoisuus työhön. Vastaavat sosiaalityöntekijät ovat koulutukseltaan sosiaalityöntekijöitä.

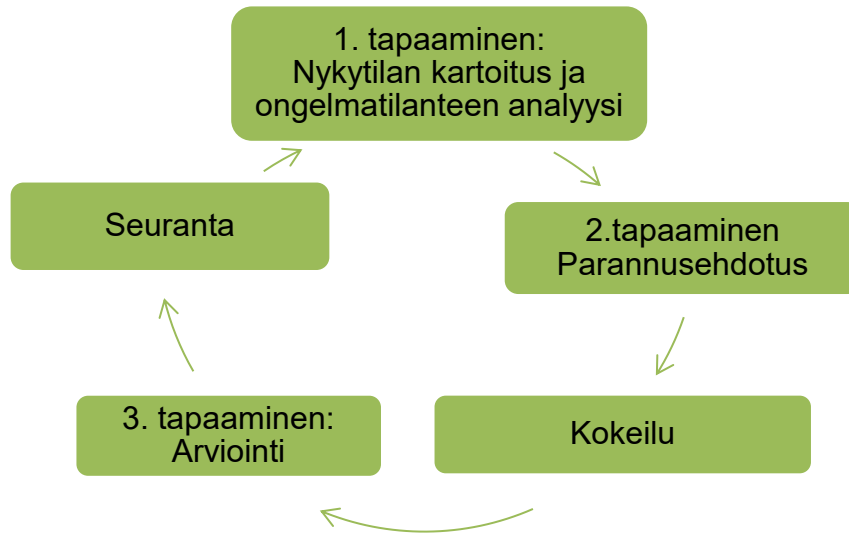
Tarkoituksena on kysyä sähköpostin välityksellä halukkaita osallistumaan nuorten kanssa työskentelyn kehittämiseen ja tavoitteena on saada jokaisesta turvakodista vähintään yksi osallistuja. Sähköpostissa kerrotaan yleisesti mitä toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä tulee tapahtumaan. Koska työskentely vaatii panostusta osallistujilta toimintatutkimukselliseen opinnäytetyöhön, pyydetään vain halukkaita osallistumaan ja mikäli, jostain turvakodista halukkaita ei ilmoitaudu heitä ei yritetä houkutella mukaan. Toivottavaa on, että osallistujat keskustelisivat myös työryhmässä aiheesta tapaamisien välissä, jotta saadaan enemmän ajatuksia ja ideoita. Toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö toteutetaan työntekijöiden kanssa ryhmä keskustellen Microsoft Teams- sovelluksen välityksellä. Tapaamisia tulee yhteensä kolme, maaliskuusta syyskuuhun 2021 ja yksi tapaaminen kestäisi 1tunnin ja 30 minuuttia, tapaamiset ovat työntekijöiden työaika.

Opinnäytetyön aihe on tarpeellinen ja ajankohtainen, joten on perusteltua toteuttaa tämä opinnäytetyö. Kaikkia turvakotien työntekijöitä informoidaan opinnäytetyöstä sähköpostitse ja halukkaat pääsevät osallistumaan. Opinnäytetyön kohteena on nuorten kanssa työskentely ja työntekijät antavat tähän ajatuksiaan. Tämän ei pitäisi siis olla arkaluontoista, sillä työskentelyä tapahtuu jo hyvin, mutta sitä voi aina parantaa ja kehittää entistä paremmaksi. Kenenkään työntekijän ajatuksia ei jätetä huomiotta vaan kaikkia kuunnellaan arvostettavasti. Aihe eli nuoret lähisuhdeväkivallan uhrina on todella arka aihe ja opinnäytetyön tekeminen ei saa vaikuttaa millään tavalla negatiivisesti nuoriin. Opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa nuorten kanssa työskentelyä turvakodissa, jotta he saavat entistä parempaa tukea ja apua vaikeaan elämäntilanteeseen. Opinnäytetyö raportoidaan rehellisesti ja ammattitaitoisesti.

Tutkimusluvan opinnäytetyölle myöntää Pääkaupungin turvakoti ry:n toiminnanjohtaja. Hänelle toimitetaan tutkimuslupahakemus sekä tutkimussuunnitelma ja hän kertoo yhdistyksen hallitukselle tiedoksi, että opinnäytetyötä tehdään. Lisäksi Pääkaupungin turvakoti ry:n tulee ilmoittaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotien palvelusta vastaavalle työntekijälle opinnäytetyöstä sähköpostitse ja liittää siihen tutkimussuunnitelma. Opinnäytetyö julkaistaan valmiina turvakodin työntekijöille ja se käydään läpi työntekijöiden kanssa tiimipäivässä. Lisäksi yhdistyksen toiminnanjohtajalle sekä hallitukselle toimitetaan valmis opinnäytetyö.

5.2 Toteutuksen suunnittelu

Ennen ensimmäistä tapaamista toimintatutkimukselliseen opinnäytetyöhön osallistuville työntekijöille lähetetään sähköposti, jossa pyydetään pohtimaan tiimissä, kuinka heillä työskennellään nyt nuorten kanssa ja kuinka sitä voisi parantaa. Pohdittavat aiheet pohjautuvat turvakotien laatusuosituksiin sekä olemassa olevaan asiakasprosessiin. Pohdittavat aiheet avataan tarkemmin luvussa 5.3. Tämä pohdinta toteutetaan sen vuoksi, että työntekijöillä olisi jo valmiiksi joitain ajatuksia nuorten kanssa työskentelystä ja näin työskentelyyn lähteminen olisi ehkä hieman helpompaa ja mielekkäämpää.



Kuvio 4. Toimintatutkimuksen sykli. (Kananen 2014: 34).

Ensimmäisellä tapaamisella käydään läpi mikä toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö on. Työskentelyyn liittyen kartoitetaan, miten turvakodeissa nyt työskennellään nuorten kanssa ja mietitään millä keinoin sitä voisi parantaa. Ongelman määrittelyssä voi käyttää apuna esimerkiksi ajatuskarttaa ja sen voi tehdä myös virtuaalisesti monelle käyttäjälle (Kananen 2014: 41). Tarkoitus on käyttää Miro alustaa, jossa saa näkyviin asiakasprosessin mikä on jo olemassa ja siihen liitetään muistilapuin työntekijöiden ajatuksia prosessin eri osa-alueista. Ensimmäisen tapaamisen lopussa kerrotaan mitä seuraavassa tapaamisessa on tarkoitus tehdä ja kerrotaan, että sähköpostitse tulee taas pohdittavat aiheet. Ennen toista tapaamista heidän toivotaan pohtivan tarkemmin, miten prosessia voisi kehittää ja mitä käytännön vinkkejä sekä menetelmiä nuorten kanssa työskentelyssä voisi hyödyntää.

Toisessa tapaamisessa luodaan parannusehdotus ja tämän jälkeen sitä kokeillaan (Kananen 2014: 34). Kehittämisen taustalla pyritään pitämään THL:n työn alla olevan suosituksen aiheita sekä teoriaa mitä toimintatutkimuksellista opinnäytetyötä varten on luettu. Ennen toista tapaamista yhdistellään työntekijöiden ajatuksia, mitä syntyi ensimmäisessä tapaamisessa sekä teoriaa. Olemassa oleva asiakasprosessi toimii myös pohjana uuden prosessin tekemisessä. Vanhassa prosessissa ei ole käytännön vinkkejä nuorten kanssa työskentelylle ja se keskittyy enemmän pienempiin lapsiin. Vanhan asiakasprosessin, työntekijöiden ajatusten ja teorian pohjalta on hyvä lähteä kehittämään nuorten kanssa työskentelyä. Kehittämisessä käytetään Miro alustaa, sillä siinä

näkee samalla mitä ensimmäisessä tapaamisessa tehtiin ja kaikki muistiinpanot pysyvät samalla dokumentilla tallessa. Keskeiset kysymykset toiselle tapaamiselle ovat miten prosessia voisi kehittää, mitä käytännön vinkkejä on tiedossa ja mitä menetelmiä nuorten kanssa työskentelyssä voisi hyödyntää.

Toisen tapaamisen lopussa pyydetään osallistuvia työntekijöitä jakamaan prosessia työyhteisöön, jotta kokeilu onnistuu kunnolla. Lisäksi kaikille työntekijöille laitetaan sähköpostia prosessista ja pyydetään hyödyntämään sitä nuorten kanssa työskentelyssä. Testaamisen vaiheessa ennen kolmatta tapaamista toivotaan, että työyhteisö kiinnittäisi huomiota, miten nuorten kanssa työskennellään nyt ja tuntuuko siltä, että prosessi helpottaa työskentelyä.

Kokeilun jälkeen toteutetaan arviointi. Kun prosessin kokeilua on tapahtunut noin kolmen kuukauden ajan, on kolmas tapaaminen eli arviointi. Kolmannessa tapaamisessa arvioidaan, onko prosessin kehittäminen onnistunut ja onko siinä vielä jotain kehitettävää. Keskustelu käydään pääosin pohdittavien aiheiden kautta, jotka ovat oikeastaan samoja kuin ensimmäisessä tapaamisessa. Arvioinnin jälkeen toteutetaan seuranta ja koko homma voi lähteä taas alusta, mikäli tarvetta (Kananen 2014: 34).



Kuvio 5. Kehittämistehtävän sykli Kanasta (2014: 34) mukaillen

Toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön tapaamisten rinnalla kulkee THL:n työryhmän tapaamiset, jotka ovat 18.2, 19.3, 21.4 ja 27.5. Työryhmän tapaamisista saa ajatuksia, joita voi hyödyntää uuden prosessin luomisessa ja pitää huolen siitä, että tuleva suositus ja uusi prosessi ovat samansuuntaisia.



Kuvio 6. Opinnäytetyön prosessi ja aikataulu

Toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö ja THL:n työryhmä kulkevat siis rinnakkain ja tulevat toinen toisiaan. THL:n työryhmä jatkaa tapaamisia syksyllä 2021.

5.3 Tapaamisten aiheet

Toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön tapaamisten aiheet perustuvat turvakotien laatusuositukseen ja muuhun teoriaan aiheeseen liittyen. Ensimmäisen tapaamiseen tavoitteena on nykytilan kartoitus ja ongelmatilanteen analyysi. Tarkoituksena on siis laatusuosituksen ja vanhan asiakasprosessin kautta kartoittaa, kuinka nuorten kanssa työskennellään tällä hetkellä ja mikä siinä on ongelmallista. Ensimmäisessä tapaamisessa tavoitteena on myös perehtyä toimintatutkimukselliseen opinnäytetyöhön, jotta kaikki osallistujat tietävät mihin he ovat sitoutuneet sekä mitä tulee tapahtumaan. Ensimmäisen tapaaminen toteutuu Microsoft Teams-sovelluksen välityksellä ryhmäkeskusteluna, joka kestä 1 tunti ja 30 minuuttia. Vanhaa asiakasprosessia ja laatusuosituksia on tarkoitus käydä läpi Miro alustaa käyttäen, johon saa näkyviin asiakasprosessin mikä on jo olemassa ja siihen liitetään muistilapuin työntekijöiden ajatuksia prosessin eri osa-alueista.

Ennen ensimmäistä tapaamista työntekijöitä pyydetään pohtimaan muutamia asioita nuorten kanssa työskentelyyn liittyen, jotta tapaamisessa on helpompi lähteä pohtimaan aihetta yhdessä. Pohdittavia aiheita turvakotien laatusuosituksien pohjalta on,

että nuorella on oikeus väkivaltakokemusten läpikäyntiin, jokaiselle nuorelle tulisi nimetä oma työntekijä, kaikista tehdään lastensuojeluilmoitus, nuoren kanssa kartoitetaan läheisverkostoa ja mahdollisesti aktivoidaan sitä sekä lopuksi tehdään nuoren kanssa turvasuunnitelma. Lisäksi vanhempaa pitää tukea huolehtimaan nuoresta ja mietitään mitä jatkotukea nuori voisi tarvita. (Ewalds, ym. 2019: 11–12.) Työntekijöiden tulisi edellä mainittujen aiheiden lisäksi myös pohtia onko ideoita mitä voisi tehdä toisin nuorten kanssa työskentelyssä. Esimerkiksi voisiko olla parempia ohjeita työskentelyyn, selkeämmät käytännöt, vinkkejä menetelmien hyödyntämiseen ja miten huomioida nuoret, jotka eivät tule turvakodille.

Toisen tapaaminen tavoitteena on luoda parannusehdotus ja tapaaminen toteutetaan Microsoft Teams-sovelluksen välityksellä ryhmäkeskusteluna. Keskustelun kesto on 1 tunti ja 30 minuuttia. Tavoitteena on yhdistellä työntekijöiden ajatuksia teoriaan sekä THL:n työn alla olevaan suositukseen. Näiden pohjalta tavoitteena on kehittää nuorten kanssa työskentelyä vanhaa asiakasprosessia kehittäen. Parannusehdotusta luodaan Miro alustaa käyttäen, sillä siinä näkee samalla mitä ensimmäisessä tapaamisessa tehtiin ja kaikki työntekijöiden uudet ajatukset ja muistiinpanot pysyvät samalla dokumentilla.

Toisen tapaamisen tavoitteena on huomioida tiettyjä asioita nuorten kanssa työskentelyssä. Huomioitavia asioita on, että nuoret voivat esimerkiksi jännittää ensimmäistä tapaamista. Jotta jännitys laskee, tilanteen tulee olla rauhallinen, kiireetön ja turvallinen. (Oranen & Keränen 2006: 70.) Tämän vuoksi on hyvä pohtia miten nuoren jännitystä ensimmäistä tapaamista kohtaan voisi vähentää sekä miten luoda turvallinen ja rauhallinen tila nuoren tapaamiselle. Huomioitavana on myös, kun perhe saapuu turvakotiin nuoren voi ottaa mukaan alkuhaastatteluun, näin hänelle selviää missä he ovat ja miksi. Tämän lisäksi nuorelle on hyvä varata oma alkuhaastattelu. (Oranen & Keränen 2006: 73.) Siksi pohditaan miten ottaa nuori mukaan alkuhaastatteluun heti turvakotiin tullessa sekä millainen nuoren oma alkuhaastattelu tulisi olla. Tärkeä aihe on myös muistaa, että nuorella olisi vanhemman lupa puhua asioista.

Kolmannen tapaamisen tavoitteena on arvioida parannusehdotusta. Tapaaminen toteutetaan Microsoft Teams-sovelluksen kautta ryhmäkeskusteluna ja tapaaminen kestää 1 tunti 30 minuuttia. Arviointia tehdään kahdesta eri näkökulmasta, onko prosessi sisällöllisesti sekä visuaalisesti hyvä. Arvioidaan siis sitä, onko prosessin kehittäminen onnistunut ja onko siinä vielä jotain kehitettävää, poistettavaa tai lisättävää. Visuaalisessa arvioinnissa keskitytään siihen miltä prosessi näyttää. Arviointia tehdään Miro alustaa käyttäen, lisäilemällä muistilappuja työntekijöiden ajatuksista koskien uutta prosessia.

Eli viimeisen tapaamisen tavoitteena on arvioida kehitettyä nuorten kanssa työskenteilyn prosessia. Viimeisen kerran aiheet ovat samoja kuin ensimmäisen kerran ja arvioidaan kuinka hyvin nämä aiheet ovat toteutuneet uuden prosessin myötä. Aiheina on, nimetäänkö jokaiselle nuorelle oma työntekijä sekä toteutuuko asiakasprosessi eli pidetäänkö nuorelle alkuhaastattelu, kerran viikossa tapaaminen, palautekeskustelu ja tehdäänkö nuorelle turvasuunnitelma. Pohdittavana on myös, tehdäänkö kaikista lastensuojeluilmoitus, kartoitetaanko nuoren kanssa läheisverkostoa ja aktivoidaanko sitä, arvioidaanko nuoren mahdollista jatkotukea sekä tuetaanko vanhempaa huolehtimaan nuoresta. (Ewalds, ym. 2019: 11–12.)

6 Tulokset

6.1 Osallistujien etsiminen

Osallistujien etsimisessä tavoitteena oli saada halukkaita ja motivoituneita osallistujia osallistumaan kehittämiseen. Kaikille turvakotien työntekijöille lähetettiin sähköpostia, jossa kerrottiin yleisesti mitä tulee tapahtumaan. Yhteensä viisi työntekijää kahdesta turvakodista ilmoittautui. Yhdestä turvakodista ilmoittautui kolme ja tämän lisäksi tapaamiseen osallistuu kyseisestä turvakodista opinnäytetyön tekijä, joten yhdessä keskustelun jälkeen päädyttiin siihen, että yksi työntekijä jäi pois kehittämistehtävästä. Tämän vuoksi, että kaikkien neljän työntekijän olisi ollut mahdotonta työvuorojen puitteissa osallistua ryhmäkeskusteluihin. Osallistujien kanssa sovittiin ensimmäisen tapaamisen ajankohta, joka oli 16.4.2021.

Tapaamisen sopimisen jälkeen työntekijöille lähetettiin sähköposti, jossa kerrottiin mitä heidän toivotaan pohtivan työtiimissä aiheesta. Heidän toivottiin pohtivan, kuinka heillä työskennellään nyt nuorten kanssa ja kuinka sitä voisi parantaa. Aiheet ovat edellä mainitut kappaleessa 5.3, jotka pohjautuvat turvakotien laatusuosituksiin sekä aiheeseen liittyvään teoriaan.

6.2 Nykytilan kartoitus ja ongelmatilanteen määrittäminen

Ensimmäinen tapaaminen oli 16.4.2021 ja ensimmäiseen tapaamiseen osallistui minun lisäksi neljä työntekijää kahdesta eri turvakodista. Ensimmäisen tapaamisen tavoitteena oli nykytilan kartoitus ja ongelmatilanteen määrittäminen. Ensimmäisessä tapaamisessa tavoitteena oli myös käydä läpi toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö. Tapaamisen aluksi käytiinkin ensin läpi toimintatutkimuksen sykli ja avattiin tarkemmin auki mitä

eri vaiheet tarkoittavat juuri tässä toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Alussa puhuttiin myös, että tapaamisissa voi luottamuksella kertoa ajatuksensa nuorten kanssa työskentelystä. Tärkeää on, että saadaan rehelliset mielipiteet, miten työskentely tapahtuu, jotta sitä voidaan oikeasti kehittää.

Tapaamisessa käytiin läpi, kuinka turvakodeilla on olemassa prosessi lasten kanssa työskentelylle, mutta sitä ei ole päivitetty viiteen vuoteen ja se ei ole käytännön läheinen. Prosessissa on kirjattu eri vaiheet ja missä järjestyksessä ne toteutuvat, muttei tarkemmin mitä missäkin prosessin kohdassa pitäisi tehdä. Lisäksi prosessissa on huomioitu paljon lapsia ja vauvoja, muttei erikseen nuoria. Asiakasprosessin läpikäynnissä ei käyty läpi vauvoihin ja lapsiin liittyviä kohtia. Asiakasprosessi käytiin läpi Miro alustaa käyttäen Microsoft Teams-sovelluksessa. Jokaisen prosessin kohdalle laitettiin muistilappuja työntekijöiden ajatuksista. Ajatuksia syntyi todella hyvin ja lähtötilanteeksi selvisi, että kahdessa turvakodissa nuorten kanssa työskentely on erilaista.

Asiakasprosessi alkaa tulotilanteesta, johon kuuluu tutustuminen turvakotitiloihin ja käytäntöihin, kerrotaan missä ollaan ja miksi sekä vanhempaa tuetaan nuoren ikätaso huomioiden kertomaan tilanteesta lapselle. Tulotilanteen toteutumista arvioitiin toisessa turvakodissa vähäiseksi ja toisessa turvakodissa se toteutui. Turvakodissa, jossa tulotilanne toteutuu, kerrottiin, kuinka turvakodin työntekijät eivät voi varmasti tietää mitä kaikkea nuori on nähnyt ja kuullut. Tämän vuoksi vanhemman pitäisi puhua tilanteesta nuorelle yhdessä turvakodin työntekijän kanssa. Vanhemmalla on vastuu sanoittaa tilanne nuorelle heille tutuilla sanoilla. Huomiota kiinnitetään siihen, että vanhempi käyttäisi kuitenkin sanaa turvakoti eikä esimerkiksi hotellia. Monesti ensimmäisen vuorokauden aikana ei puhuta niin syvästi nuoren kanssa tilanteesta vaan vasta myöhemmin. Nuorelle kerrotaan aina, että on turvallisessa paikassa ja avataan turvakodin toimintaa hieman.

Seuraava prosessin osa on alkuhaastattelu, jossa kartoitetaan tarkemmin nuoren kokemuksia lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Toisessa turvakodissa tämä ei toteudu ja toisessa taas toteutuu. Turvakodissa, jossa tämä toteutuu, toimintamalli on, että, kun vanhemman alkuhaastattelu on ollut, niin siitä muutaman päivän jälkeen on nuoren alkuhaastattelu. Vanhemmalle kerrotaan aina hänen alkuhaastattelussansa, että myös nuoren kanssa jutellaan. Nuoren ikätaso huomioidaan aina tapaamisissa ja monesti aluksi tutustutaan nuoreen ja hieman tarkkaillaan, millainen hän on. Esimerkiksi 17-vuotiaan kanssa saattaa nopeastikin pystyä pitämään alkuhaastattelun. Lastensuojeluilmoitus tehdään kaikista ja lastensuojelulle ilmoitetaan aina, mikäli turvakodissa saadaan lisätietoa perheen ja nuoren tilanteesta.

Alkuhaastattelun jälkeen on työskentely vaihe, johon kuuluu monta eri osa-aluetta. Ensimmäinen osa-alue on kriisityö, jossa käydään läpi nuoren kokemuksia ja tunteita. Tässäkin oli eroja ja toisessa turvakodissa kriisityö on enemmän mukavia pelihetkiä ja toisessa käydään läpi nuoren kokemuksia ja tunteita. Eroa oli myös nuorten halukkuudessa tulla keskusteluihin. Toisessa turvakodissa, jossa keskustelut olivat mukavia pelihetkiä, nuoret eivät ole olleet kovin halukkaita osallistumaan keskusteluihin, kun taas toisessa oli. Turvakodin työntekijät kertoivat, että keskustelujen toteutuminen vaatii paljon työtä, sillä nuoria pitää muistutella keskusteluista paljon. Lisäksi nuorten luottamuksen saaminen voi olla todella vaikeaa ja sen eteen pitää tehdä töitä. Esimerkiksi ennen kuin päästään itse väkivaltatyöhön voi leipominen ja yhteinen oleminen olla tarpeen. Ennen keskusteluja nuorelta voi myös kysyä mitä hän haluaisi tehdä, jotta hänellä olisi jotain kivaa mitä odottaa keskustelussa.

Turvakoti missä keskustelut ei oikein meinannut toteutua nosti myös esiin sen, että mikäli keskustelu peruuntuu, nuorelle ei tarjota uutta aikaa aktiivisesti ja näin keskustelu jää helposti pitämättä. Yleisesti puhuttiin siitä, että mukavat pelihetketkin voivat olla tärkeitä ja todella hyviä. Nuoren kanssa voi jutella kaikesta muustakin kuin väkivallan kokemuksista ja tunteista. Puhetta oli myös siitä, että arjen jutteluun olisi kiva saada enemmän aikaa ja kuinka tärkeitä kriisikeskustelujen ulkopuolella olevat kohtaamiset ovat. Valitettavasti nuoret ovat usein päivisin koulussa, milloin taas turvakodilla olisi enemmän työntekijöitä ja aikaa jutella nuorten kanssa niitä näitä. Lisäksi keskustelua heräsi siitä, kuinka nuoret voivat olla todella aikuista kaipaavia tai etäisiä.

Työskentely vaiheeseen kuuluu myös vanhemmuustyö. Vanhemmuustyöhön ei tässä toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä perehdytä syvemmin, sillä se on iso erillinen osa-alue. Tapaamisessa puhuttiin kuitenkin siitä, että kerrotaanko vanhemmalle mitä nuori on esimerkiksi puhunut keskusteluissa työntekijälle. Tuli ilmi, että vanhemmalle kyllä kerrotaan nuoren puheista ja tärkeäksi asiaksi nousi, että nuoren kanssa sovitaan yhdessä mitä vanhemmalle kerrotaan. Työskentely vaiheeseen kuuluu myös sisarustapaamiset, joissa tavoitteena on sisarusten vuorovaikutus ja keskinäinen tuki. Nämäkin tapaamiset toteutuivat vaihdellen turvakodeissa. Niitä pidetään, mikäli arvioidaan, että ne ovat hyödyllisiä sisaruksille. Tärkeää on, että sisarusten välillä on turvallinen kommunikaatio. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota siihen, että sisarukset saattavat olla erimieltä asioista ja kinastella keskenään. Lisäksi toinen sisarus voi jäädä toisen sisaruksen varjoon, milloin hän ei saa omaa ääntänsä kuuluviin ja ikäero on myös tärkeä asia, joka pitää huomioida sisarustapaamisissa.

Toisessa turvakodissa on ollut tapana, että nuorten ensimmäinen tapaaminen on sisarustapaaminen, missä yhdessä sisaruksen kanssa voi tutustua työntekijään sekä saada samalla tukea ja turvaa sisaruksesta. Kirjauksiin liittyen nousi kuitenkin esiin, että sisarustapaamisten kirjauksissa ei ole niinkään havainnointia sisarusten olemisesta keskenään vaan enemmän kerrotaan mitä tapaamisella on tehty. Tämä ei anna puolestaan alustusta jatkotyöskentelylle. Tärkeäksi asiaksi nousi, että pitää muistaa kuinka nuoret tarvitsevat omia aikoja ilman sisarusta ja näin saavat turvallisen aikuisen huomiota yksin sekä pääsevät käymään läpi omia kokemuksiaan. Sisarusten kokemukset tapahtumista voivat nimittäin vaihdella paljonkin.

Turvakodeilla voidaan myös pitää ryhmiä, joissa nuoret voivat ryhmäytyä turvakodin sisällä. Tätä oli tällä hetkellä hankala arvioida sillä, Covid-19 vuoksi ryhmiä ei ole saanut pitää. Aikaisemmin toisessa turvakodissa on ollut kerran viikossa yhteisöilta. Tällöin vanhemmat ovat olleet yhden työntekijän kanssa ja lapset/nuoret toisen. Nuoria ei kuitenkaan ole ollut kovin paljon ryhmiin ja oli huomattu, että heidän kanssaan työskentely pitää olla todella suunnitelmallista ja yhtäkkiset ryhmätoiminnot eivät innosta nuoria osallistumaan. Aikaisemmin oli myös ollut vapaaehtoisten pitämiä läksykerhoja, joihin nuoret olivat vähän innokkaammin osallistuneet. Toisessa turvakodissa oli puolestaan ollut vain leikki-ikäisten lasten ryhmiä.

Työskentely vaiheen viimeinen osa-alue on nuori mukana neuvotteluissa ja huomio siinä, että päätökset kerrotaan nuorelle ja nuoren mukaan ottaminen neuvotteluun sen lopussa. Neuvottelut ovat useimmiten lastensuojelun kanssa ja niissä nuoret ovat usein osan aikaa mukana ja lastensuojelukin haluaa tavata nuorta. Toki välillä voi olla tilanteita missä lastensuojelu toivoo, ettei nuori osallistu neuvotteluun. Puhetta oli, että lastensuojelun sosiaalityöntekijän tehtävänä olisi kertoa nuorelle päätökset yhdessä vanhemman kanssa. Tärkeää olisi kuitenkin sopia yhdessä lastensuojelun kanssa kuka kertoo nuorelle, jottei asiasta jää mitään epäselvyyttä ja lopulta kukaan ei kertoisi asioista nuorelle. Välillä voi myös olla oletus, että vanhempi kertoisi nuorelle päätöksistä, mutta vanhempi ei välttämättä kerro mitään. Kertomisen pitäisi tapahtua pian neuvottelun jälkeen. On erittäin tärkeää, että nuori saa esimerkiksi tiedon, jos vanhempi on päättänyt palata kotiin.

Viimeinen vaihe ennen kuin nuori lähtee turvakodilta, on palautekeskustelu. Tästä mainittiin, että se on äärettömän tärkeä tapaaminen. Tässä vaiheessa päätetään asiakkuus ja annetaan turvallisen aikuisen aikaa. Palautekeskustelussa tehdään turvasuunnitelma ja se voi antaa paljonkin tietoa missä vaiheessa nuori on omaa prosessiaan. Palautekeskustelussa on myös hyvä tehdä yhteenveto mistä on tultu, mitä on tehty ja

missä ollaan nyt. THL:n palautelomake täytetään kaikkien nuorten kanssa. Jatkotukea pitäisi miettiä tässä vaiheessa, mutta monesti se tehdään jo aikaisemmin. Toinen turvakoti kertoi, että mahdollisesti jopa varataan jo aika jatkotukeen yhdessä, jotta nuori oikeasti saisi tukea. Turvakodin työntekijät kertoivat, että nuori menee herkemmin avun piiriin, kun aika on jo varattu eikä niin, että annetaan numero ja sanotaan soita tuonne, mikäli siltä tuntuu. Lastensuojelulle ilmoitetaan, mikäli turvakodin työntekijöille jää huoli nuoresta ja kannustetaan heitä tarjoamaan tukea. Tässä vaikuttaa paljon se missä vaiheessa lastensuojelun prosessi on. Perheellä voi olla jo paljon tukea lastensuojelulta tai ei vielä mitään.

Vanhassa asiakasprosessissa ei ollut mainintaa oman työntekijän nimeämisestä, mikä taas on laatusuosituksissa. Molemmissa turvakodeissa nimetään oma työntekijä, mutta käytännössä oli eroja. Toisessa vanhemmalla ja nuorella on eri työntekijät ja toisessa samat. Puhetta oli siitä, että jos työntekijä olisi sama onnistuuko tiedonkulku paremmin vanhemman ja nuoren välillä sekä onko työntekijä paremmin kartalla perheen tilanteesta. Toinen laatusuosituksissa oleva aihe oli läheisverkoston aktivointi, mitä ei ollut vanhassa asiakasprosessissa. Läheisverkostosta puhutaan nuorten kanssa turvakodeissa ja heitä kannustetaan näkemään läheisiä, esimerkiksi olemaan viikonloppuisin yötä isovanhemmilla.

Nykytilan kartoitus onnistui hyvin ja sai hyvin kuvan siitä, kuinka nuorten kanssa työskentely nyt toteutuu. Ongelman määrittely oli hieman hankalampaa, sillä turvakodeissa työskennellään sen verran eri tavalla nuorten kanssa. Päädyimme yhdessä siihen, että yhteisenä ongelmana on kuitenkin nuorten motivoituminen ja sitouttaminen työskentelyyn sekä suunnitelmallisuuden puuttuminen nuorten kanssa työskentelystä. Näihin liittyen huomiota pitäisi kiinnittää siihen, ettei työntekijä vaihtuisi nuoren keskusteluissa ja keskustelujen tarjoamisessa pitää aktivoitua. Lisäksi ongelmana pohdittiin nuoria, jotka eivät tule turvakodille ja kuinka heitä voisi auttaa.

Taulukko 2. Koonti nykytilanteen kartoituksesta

Asiakasprosessin vaihe	Keskustelu aiheesta
<p>Tulotilanne:</p> <p>Tutustuminen turvakotitiloihin ja käytäntöihin. Kerrotaan nuorelle missä ollaan ja miksi.</p>	<p>Toisessa toteutuminen vähäistä ja toisessa toteutui hyvin. Vanhemmalla on vastuu sanoittaa nuorelle tilannetta.</p>
<p>Alkuhaastattelu:</p> <p>Kartoitetaan tarkemmin nuoren kokemuksia lähisuhdeväkivaltaan liittyen.</p>	<p>Toisessa toteutui ja toisessa ei. Vanhemmalle on tärkeää kertoa, että nuoren kanssa keskustellaan myös. Aluksi aina tutustutaan nuoreen ja sen jälkeen keskustellaan.</p>
<p>Työskentelyvaihe:</p> <p>Kriisityö: käydään läpi nuoren kokemuksia ja tunteita.</p>	<p>Toisessa toteutui ja toisessa ei. Toisessa tapaamiset olivat enemmän mukavia pelihetkiä. Mukavat pelihetket ovat myös tärkeitä. Nuorten halukkuudessa osallistua keskusteluihin oli eroja. Keskustelujen toteutuminen vaatii paljon työtä työntekijältä. Luottamuksen saaminen on todella tärkeää.</p>
<p>Palautekeskustelu:</p> <p>Turvasuunnitelman tekeminen ja THL:n palautelomakkeen täyttö.</p> <p>Yhteenveto mistä on tultu, mitä on tehty ja missä ollaan nyt.</p> <p>Jatkotuen miettiminen.</p>	<p>Äärettömän tärkeä tapaaminen. Annetaan turvallisen aikuisen aikaa.</p> <p>Varataan yhdessä aika jatkotukeen.</p>
<p>Oma työntekijän nimeäminen:</p>	<p>Molemmissa nimetään, mutta tavassa eroja. Vanhemmalla ja nuorella voi olla sama oma työntekijä tai eri.</p>

Ensimmäisen tapaamisen lopussa toisen tapaamisen ajankohdaksi sovittiin 18.5. Kehittämiseen osallistuville työntekijöille kerrottiin, mitä seuraavassa tapaamisessa tapahtuu ja mitä heidän toivotaan pohtivan. Ennen toista tapaamista kehittämiseen osallistuvien työntekijöiden toivotaan pohtivan tarkemmin, miten prosessia voisi kehittää ja mitä

käytännön vinkkejä sekä menetelmiä nuorten kanssa työskentelyssä voisi hyödyntää. Esimerkit, kappaleessa 5.3, joiden pohjalta kehittämistä voisi tehdä laitettiin työntekijöille sähköpostitse ennen seuraavaa tapaamista.

6.3 Parannusehdotuksen tekeminen

Toinen tapaaminen oli 18.5.2021 ja toisesta tapaamisesta puuttui yksi työntekijä, joten osallistujia oli vain kolme. Toisen tapaamisen alussa puhuimme, että tavoitteena olisi luoda runkoa nuorten kanssa työskentelyn prosessille. Prosessin kehittämisen pohjana toimii työntekijöiden ajatusten yhdistäminen teoriaan sekä THL:n työn alla olevaan suositukseen. Parannusehdotus luotiin Miro alustaa käyttäen ja pohjana toimi vanha asiakasprosessi. Kävimme läpi, että kun runko prosessille on luotu teen prosessin valmiiksi ja lähetän sen vielä kommentoitaviksi osallistujille. Tämän jälkeen prosessi lähetetään testiin kahteen turvakotiin, joissa osallistujatkin ovat töissä.

Puhuimme siitä millainen hyvä prosessi olisi visuaalisesti. Päädyimme siihen, että sen tulisi olla selkeä ja ytimekäs eikä kaaviomainen. Sen olisi hyvä mahtua yhdelle A4:lle ja toimia sekä koneella että tulostettuna. Käytimme pohjana vanhaa asiakasprosessia, kun aloimme kehittämään prosessia. Kävimme aiheita läpi ja keskustelimme mitä missäkin vaiheessa olisi hyvä huomioida ja muistaa. Jokaisesta kommentista tehtiin muistilappu ja näiden pohjalta luotiin uusi prosessi nuorten kanssa työskentelylle. Nuorten kanssa on rajattomat mahdollisuudet työskentelylle ja työskentely lähtee aina yksilöllisesti nuoren tarpeista. Tästä syystä koettiin vaikeaksi luoda yksityiskohtaista prosessia työskentelylle.

Tulotilanteessa olisi hyvä huomioida, että nuoren prosessi alkaisi samaan tahtiin kuin vanhemman prosessi. Nuorelle tulisi kertoa jollain asteella heti alussa missä ollaan sekä kertoa turvakodista yleisesti. Turvakodeilla on käytössä tervetuloa turvakotiin-esitteet aikuisille ja lapsille. Nuorille kyseinen esite on kehitysvaiheessa ja sen valmistuttua, se tulisi aina muistaa antaa nuorelle. Tervetuloa turvakotiin-esitteestä selviää mikä turvakoti on, mitä tapoja/sääntöjä turvakodilla sekä se sisältää yleistä tietoa kuten mihin aikoihin turvakodilla on ruokailut. On tärkeää sanoa nuorelle vanhemman kuullen, että nuorella on lupa puhua asioista. Nuoret tulisi kohdata yksilöllisesti ja aidosti kuulla heitä. Yhtenä tietynä tavoitteena tapaamiselle oli pohtia kuinka nuorten jännitystä voisi vähentää. Tähän liittyen keskustelimme, että nuoriin tulisi alussa hakea rohkeasti kontaktia, sen ajatellaan helpottavan kiinnittymistä turvakotiin sekä saattaa vähentää tulevien tapaamisten jännittämistä.

Yksi tavoite toiselle tapaamiselle oli alkuhaastattelun toteutumisen pohtiminen. Alkuhaastattelusta keskustelimme, että alkuhaastattelu on tutustumista, rentoa keskustelua ja turvallista olemista. Nuorella tulisi olla oma alkuhaastattelu, jossa vanhempi ei ole läsnä. Alkuhaastattelussa tulisi kertoa nuorelle kirjaamisesta asiakastietojärjestelmään. Nuoren kanssa pitää keskustella siitä mitä kirjataan ja mitä kerrotaan vanhemmalle. Monet työntekijät tekevät jonkinlaisia muistiinpanoja keskustelujen aikana ja nuorelle pitäisi kertoa, että muistiinpanot ovat työntekijän muistamisen avuksi. Tapaamisen lopussa voi kerrata muistiinpanot yhdessä sekä kertoa, että niiden pohjalta tehdään kirjaus tapaamisesta. Nuorelle tulisi nimetä vastuuohjaaja ja pyrkiä siihen, että vastuuohjaaja pitäisi jatkossa keskustelut.

Työskentelyvaiheessa on hyvä muistaa, että osa nuorista kertoo enemmän ja osa vähemmän. Keskustelussa tuli myös ilmi, että on ihan okei, mikäli nuori ei puhu mitään ja tätä ei tarvitse kokea epäonnistumisena työntekijänä. Luottamuksen rakentamiseen nuoren kanssa on käytettävä aikaa. Jotta luottamusta saadaan työntekijän valmistautuminen tapaamisiin, on erittäin tärkeää. Nuoren kanssa voi ennen tapaamista yhdessä pohtia mitä tapaamisessa tehdään ja lähteä nuoren kiinnostuksen kohteista liikkeelle. Tapaamisessa on tärkeää olla jotain kivaa tekemistä ja samalla jutellaan tapahtuneista tilanteista, nuoren kokemuksista sekä tunteista. Nuoren kokemuksista voi puhua myös arjen kautta esimerkiksi keskustella koulusta ja harrastuksista.

Voimauttaminen, voimavarojen löytäminen ja itsetuntoon liittyvät aiheet ovat nuorten kanssa tärkeitä, ja näihin pitäisi keskittyä nuoren tapaamisissa. Näitä aiheita voi käydä läpi esimerkiksi käyttämällä erilaisia menetelmiä. Nuorten kanssa voi käyttää erilaisia kortteja, tehdä unelmakarttaa tai musiikkimaalausta. Nuoren läheisverkostoa on hyvä myös aktivoida ja tähän voi hyödyntää esimerkiksi sukupuuta. Lisäksi vanhemman nuoren kanssa voi käydä läpi turvalliseen parisuhteeseen liittyviä aiheita. Suojassa-menettelmää aletaan myös hyödyntää nuorten kanssa työskentelyssä.

On hyvä muistaa, että tapaamisia voi olla myös yhdessä nuoren ja vanhemman kanssa. Mikäli vain mahdollista vastuuohjaajan olisi hyvä osallistua lastensuojelun neuvotteluihin ja olla niissä nuoren tukena. Sisarustapaamisia pidetään tilanteiden mukaan ja niissäkin tapaamisten suunnittelu on aina yksilöllistä tilanteen mukaan. Ryhmien pitämiseen ei keskitytty ollenkaan, sillä tällä hetkellä niitä ei pidetä ja ne ovat niin turvakoti kohtaisia ja riippuvat paljon turvakodin vapaaehtoisista. Puhuimme myös nuorista, jotka eivät tule vanhemman kanssa turvakotiin ja kuinka heitä voitaisiin auttaa. Päädyimme siihen, ettei turvakodilla ole keinoja ja resursseja auttaa heitä. Mikäli nuori

tulee käymään turvakodilla, niin toki hänet huomioidaan, mutta itse työskentely jää lastensuojelun vastuulle.

Viimeinen vaihe on palautekeskustelu, jossa olisi tärkeää käydä läpi kunnolla nuoren kanssa mistä on tultu, mitä on tehty ja missä ollaan nyt. Nuorelle on hyvä sanoittaa, kuinka paljon hän on edennyt turvakotijakson aikana ja antaa positiivista palautetta. Jos mahdollista, niin jatkotukeen varataan aika ja kannustetaan nuorta menemään sinne. Kaikkien nuorten kanssa tehdään turvasuunnitelma ja täytetään palautelomake. Lisäksi kaikille nuorille annetaan oma läksiäislahja turvakodista lähdettäessä.

Taulukko 3. Koonti parannusehdotuksen luomisesta

Asiakasprosessin vaihe	Keskustelu aiheesta
<p>Tulotilanne:</p> <p>Tutustuminen turvakotitiloihin ja käytäntöihin. Kerrotaan nuorelle missä ollaan ja miksi.</p>	<p>Nuoren prosessi alkaisi samaan tahtiin vanhemman kanssa.</p> <p>Annetaan tervetuloa turvakotiin-esite.</p> <p>Haetaan rohkeasti kontaktia nuoriin, jotta kiinnittyminen turvakotiin helpottuu ja tapaamisia ei jännitetä.</p>
<p>Alkuhaastattelu:</p> <p>Kartoitetaan tarkemmin nuoren kokemuksia lähisuhdeväkivaltaan liittyen.</p>	<p>Tutustumista, rentoa keskustelua ja turvallista olemista.</p> <p>Kerrotaan kirjaamisesta asiakastietojärjestelmään.</p>
<p>Työskentelyvaihe:</p> <p>Kriisityö: käydään läpi nuoren kokemuksia ja tunteita.</p>	<p>Vastuuohjaaja pitäisi tapaamiset.</p> <p>Osa nuorista puhuu enemmän ja osa vähemmän. On okei, mikäli nuori ei puhu mitään.</p> <p>Työntekijän pitää valmistautua tapaamisiin ja hankkia nuoren luottamus. Yhdessä voi pohtia mitä kivaa tapaamisessa tehdään.</p> <p>Tärkeää puhua harrastuksista, koulusta ym.</p>

	<p>Voimauttaminen, voimavarojen löytäminen ja itsetunto tärkeitä aiheita.</p> <p>Eri menetelmien käyttö on hyödyllistä.</p>
<p>Palautekeskustelu:</p> <p>Turvasuunnitelman tekeminen ja THL:n palautelomakkeen täyttö.</p> <p>Yhteenveto mistä on tultu, mitä on tehty ja missä ollaan nyt.</p>	<p>Kerrotaan nuorelle, kuinka paljon hän on edennyt ja annetaan positiivista palautetta.</p> <p>Annetaan läksiäiskassi nuorelle.</p>

Keskustelun pohjalta yhdisteltiin työntekijöiden ajatuksia teoriaan ja luotiin prosessi nuorten kanssa työskentelylle, liite 1. Prosessiin liitettiin myös huomioitavaa nuorten kanssa työskentelyssä ohje työntekijöille. Ennen kuin prosessi jaettiin muillekin turvakotien työntekijöille, se lähetettiin kommentoitavaksi prosessin kehittämiseen osallistuneille työntekijöille. Prosessiin tuli tässä vaiheessa yksi muutos, jossa pyydettiin korostamaan enemmän itse väkivaltatyötä. Tämän korjauksen jälkeen prosessi jaettiin kahden turvakotiin sähköpostitse ja työntekijöitä pyydettiin hyödyntämään prosessia nuorten kanssa työskentelyssä ja arvioimaan prosessin toimivuutta. Sovimme, että kehittämiseen osallistuneet työntekijät pyrkivät pitämään prosessia muidenkin työntekijöiden mielessä kokeilun aikana. Nuorten kanssa työskentelyn prosessia testattiin kahdessa eri turvakodissa ajalla 24.5-7.9.2021.

6.4 Parannusehdotuksen arviointi

Kolmannella tapaamiskerralla, joka oli 8.9.2021, uutta nuorten kanssa työskentelyn prosessia arvioitiin. Tapaamiselta puuttui yksi työntekijä, joten osallistujia oli vain kolme. Nuorten kanssa työskentelyn prosessia arvioitiin kahdesta ei näkökulmasta. Näkökulmat olivat, onko prosessin kehittäminen onnistunut ja onko siinä vielä jotain kehitettävää, lisättävää tai poistettavaa sekä onko prosessi visuaalisesti hyvä. Visuaalisuudessa keskityttiin siihen miltä prosessi näyttää, erityisesti onko se selkeä. Arviointi to-

teutettiin Miro alustaa käyttäen ja tällä kertaa työntekijöiden ajatukset ja kommentit laitetiin muistilapuin uuteen prosessiin. Arviointia hankaloitti se, että nuoria oli ollut kesän aikana vaihtelevasti turvakodeissa. Toisessa turvakodissa oli ollut alkukesästä enemmän nuoria, ja loppukesästä oli ollut hiljaista. Toisessa turvakodissa oli ollut vähän nuoria koko kesän aikana. Tämä vaikutti prosessin arviointiin, sillä prosessia ei ollut päästy testaamaan kovin montaa kertaa.

Aluksi käytiin läpi, miten tulotilanteet olivat toteutuneet eli oliko nuoren prosessi alkanut samaan tahtiin kuin vanhemman prosessi, oliko nuori saanut Tervetuloa turvakotiin- esitteen sekä oliko nuorelle kerrottu mikä turvakoti on ja, että turvakodissa ollaan turvassa. Todettiin, että tulotilanne oli toteutunut nuorten kanssa ja prosessi oli alkanut samaan tahtiin vanhemman kanssa. Tervetuloa turvakotiin- esite ei ollut vielä valmistunut, joten sitä ei ollut voitu antaa nuorille. Nuorille oli vaihdellen nimetty vastuuohjaajia. Oli pyritty siihen, että sama työntekijä tapaisi kuitenkin aina nuorta vaikkei virallista vastuuohjaajaa olisi nimetty.

Seuraava vaihe on alkuhaastattelu, joka nuorella tulisi olla yksin. Sen tulisi olla tutustumista, rentoa keskustelua ja turvallista olemista, jossa samalla kartoitetaan tilannetta. Tässä vaiheessa tehdään myös lastensuojeluilmoitukset, sillä perheen tilanteesta on saatu enemmän tietoa mitä tulotilanteesta. Lastensuojeluilmoituksia oli tehty todella hyvin nuorista. Alkuhaastattelut olivat toteutuneet vaihdellen, toisessa turvakodissa alkuhaastatteluita oli pidetty ja toisessa ei. Vaikka alkuhaastattelua ei ollut pidetty, niin nuoreen oli kuitenkin tutustuttu ja keskusteltu rennosti sekä turvattu turvallinen oleminen. Huomiona tuli, että osa nuorista voi olla asiakkuuden alussa todella liimaantunut vanhempaan ja tällöin keskustelu työntekijän kanssa on hankalampaa. Toiset nuoret puolestaan saattavat kertoa reippaasti kaiken sillä siihen on vihdoin mahdollisuus. Toisessa turvakodissa on käytössä jumppasali ja siellä on ollut helppo jutella nuorten kanssa ja samalla heitellä esimerkiksi koreja. Näin keskustelu nuoren kanssa on ollut luontevampaa ja ei niin virallista. Alkuhaastattelu sanasta puhuttiin ja todettiin sen olevan huono. Sen koettiin luovan helposti negatiivisia ennakkoluuloja ja nuoret ovat tuoneet ilmi hieman pelkäävänsä mihin haastatteluun he oikein joutuvat. Keskustelussa päädyttiin siihen, että ensitapaaminen voisi olla parempi sana alkuhaastattelun sijaan.

Seuraava vaihe nuoren prosessissa on työskentely ja tapaamisia nuoren kanssa tulisi olla viikoittain. Työskentelyyn kuuluu olennaisena osana väkivaltatyö, jossa käydään läpi nuoren kokemuksia nuoren tahdissa. Tärkeää on myös puhua arkisista asioista ja keskittyä voimavaroihin, voimauttamiseen ja itsetuntoon. Mikäli kyseessä on vanhempi

nuori, hänen kanssaan voi käydä läpi turvalliseen parisuhteeseen liittyviä aiheita. Tapaamisia voi olla myös yhdessä vanhemman kanssa ja keskustelun tukena on hyvä käyttää erilaisia menetelmiä. Työskentelyvaiheen ohjeen todettiin olevan hyvä ja kattava. Toisessa turvakodissa oli aktivoitunut nuorten kanssa työskentelyssä, ja tapaamisia oli ollut paremmin mukavien pelihetkien lisäksi. Nuorten kanssa oli ollut luontevaa käyttää erilaisia menetelmiä. Osa nuorista haluaa puhua enemmän ja osa vähemmän ja osa on myös todella innoissaan tulossa tapaamisiin. Puhetta oli myös, kuinka poikia oli ollut haastavampi saada osallistumaan tapaamisiin.

Viimeinen vaihe on palautekeskustelu, jossa käydään läpi mistä on tultu, mitä on tehty ja missä ollaan nyt. Nuorelle kerrotaan, kuinka paljon hän on edennyt ja annetaan positiivista palautetta. Nuorelle myös varataan jatkotukeen aika, mikäli mahdollista. Nuoren kanssa tehdään turvasuunnitelma ja täytetään THL:n palautelomake sekä annetaan oma läksiäislahja. Palautekeskustelut olivat toteutuneet hyvin toisessa turvakodissa, ja toisessa oli ollut yksi palautekeskustelu kesän aikana. Palautekeskustelun sanottiin olevan parasta nuorten kanssa työskentelyssä. Nuorista saattaa saada enemmän irti spontaania tietoa lähtötilanteessa. Toisessa turvakodissa oli alettu tehdä kuulumispuheluita nuorille noin kolmen viikon jälkeen asiakkuuden päättymisestä ja niistä tykättiin, niin nuoret kuin työntekijätkin.

Prosessin loppuun on koottu vinkkejä mitä on hyvä huomioida nuorten kanssa työskentelyssä. Sen todettiin olevan kattava. Ryhmäkeskustelussa todettiin osan asioista olevan itsestään selviä, muttei välttämättä ole kuitenkaan huono asia, että ne on listattu muistin virkistämiseksi. Visuaalisessa arvioinnissa todettiin yleisesti prosessista, että sen ulkonäkö on selkeä ja prosessi näkyy hyvin visuaalisesti.

Taulukko 4. Koonti parannusehdotuksen arvioinnista

Asiakasprosessin vaihe	Keskustelu aiheesta
<p>Tulotilanne:</p> <p>Onko nuoren prosessi alkanut samaan tahtiin kuin vanhemman prosessi.</p> <p>Onko nuori saanut Tervetuloa turvakotiin- esitteen.</p> <p>Onko nuorelle kerrottu mikä turvakoti on ja, että turvakodissa ollaan turvassa.</p>	<p>Tulotilanne oli toteutunut ja prosessit alkaneet samaan tahtiin vanhemman kanssa.</p> <p>Tervetuloa-turvakotiin esite ei ole vielä valmistunut.</p>

<p>Alkuhaastattelu:</p> <p>Tutustumista, rentoa keskustelua ja turvallista olemista, jossa samalla kartoitetaan tilannetta.</p>	<p>Toisessa toteutunut ja toisessa ei. Nuoreen oli aina tutustuttu ja keskusteltu rennosti sekä turvattu turvallinen oleminen.</p> <p>Osa nuorista voi olla asiakkuuden alussa todella liimaantunut vanhempaan ja tällöin keskustelu työntekijän kanssa on hankalampaa.</p> <p>Jumppasalissa korien heittämisen lomassa voi olla helpompi jutella.</p> <p>Alkuhaastattelu sanan todettiin luovan negatiivisia ennakkoluuloja. Päädyttiin sanaan ensitapaaminen.</p>
<p>Työskentelyvaihe:</p> <p>Viikoittaiset tapaamiset.</p> <p>Väkivaltatyö eli nuoren kokemuksien läpikäynti.</p> <p>Voimavarat, voimauttaminen ja itsetunto.</p> <p>Vanhemman nuoren kanssa turvallisen parisuhteen läpikäyntiä.</p> <p>Menetelmien käyttö.</p>	<p>Ohjeen todettiin olevan hyvä ja kattava.</p> <p>Toisessa turvakodissa oli aktivoiduttu tapaamisen pitämisessä.</p> <p>Menetelmien käyttö on ollut luontevaa.</p>
<p>Palautekeskustelu:</p> <p>Yhteenveto mistä on tultu, mitä on tehty ja missä ollaan nyt.</p> <p>Kerrotaan nuorelle, kuinka paljon hän on edennyt ja annetaan positiivista palautetta.</p> <p>Nuorelle varataan jatkotuki, mikäli mahdollista.</p> <p>Tehdään turvasuunnitelma ja täytetään THL:n palautelomake.</p> <p>Annetaan oma läksiäislahja.</p>	<p>Toteutunut toisessa hyvin ja toisessa oli ollut kokeilun aikana yksi palautekeskustelu.</p> <p>Paras vaihe nuoren kanssa työskentelyssä.</p> <p>Toisessa turvakodissa alettu tehdä kuumispuheluita nuorille noin kolmen viikon jälkeen ja niistä tykättiin, niin nuoret kuin työntekijätkin.</p>

<p>Huomioitavaa työskentelyssä:</p> <p>Vinkkejä mitä on hyvä huomioida nuorten kanssa työskentelyssä.</p>	<p>Kattava lista ja itsestään selvät asiat on myös hyvä olla muistin virkistämiseksi.</p>
--	---

Parannusehdotuksen koettiin olevan hyvä ja kattava sekä, että sen voi ottaa käyttöön turvakodeissa. Koettiin ettei nuorten kanssa työskentelyn prosessiin ole muutos tarpeita enää.

7 Johtopäätökset

Tämän toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus oli luoda turvakotiin prosessi nuorten kanssa työskentelylle. Turvakodissa ei ollut enää lapsityöntekijää sekä jonkun verran uusia työntekijöitä, joten uuden prosessin tekeminen oli tarpeellista. Tavoitteena oli, että prosessin avulla nuorten kanssa työskentely olisi suunnitelmallisempaa ja kaikki nuoret kohdattaisiin tasavertaisesti. Tärkeää nuoren kanssa työskentelyssä on muistaa, että vaikka nuoret ovat usein vanhemman oloisia kuin ovat oikeasti, he ovat silti tässä tilanteessa kuitenkin lapsia.

Opinnäytetyöhön osallistui turvakotien työntekijöitä kahdesta eri turvakodista, jotka ovat saman yhdistyksen turvakoteja. Toisessa turvakodissa nuorten kanssa työskentelyllä on erilainen pohja, sillä siellä ei ole ollut lapsityöntekijää. Prosessin luomisen rinnalla kulki THL:n työryhmän tekemä suositus lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön, joka on vielä keskeneräinen. THL:n suosituksesta tulee yleinen ja melko informatiivinen. Joten tämän vuoksi tästä prosessista haluttiin käytännönläheinen ja ytimekäs.

Ensimmäisen ryhmäkeskustelun jälkeen ongelma nuorten kanssa työskentelyssä tarkentui ja ongelmana koettiin nuorten motivoituminen ja sitouttaminen työskentelyyn sekä suunnitelmallisuuden puuttuminen. Tässä ratkaisuksi mietittiin, ettei työntekijä vaihtuisi nuoren keskusteluissa ja keskusteluita pitää tarjota aktiivisemmin nuorille. Lisäksi ongelmana pohdittiin nuoria, jotka eivät tule turvakodille ja kuinka heitä voisi auttaa. Tässä aiheessa päädyttiin lopulta siihen, että näiden nuorten auttaminen on lastensuojelun vastuulla.

Uutta nuorten kanssa työskentelyn prosessia voidaan arvioida niin, että toteutuiko prosessi turvakodeissa sekä vastaako se teoriaan ja laatusuosituksiin. Aluksi perehdytään siihen näkökulmaan, että toteutuiko prosessi turvakodeissa testaamisen aikana. Kahdessa eri turvakodissa oli erilaiset tavat työskennellä nuorten kanssa, vaikka ne ovatkin

samaa yhdistystä ja työn pitäisi olla samoin kriteerein arvioitavissa. Prosessin toimivuuden arviointia hankaloitti se, että nuoria oli ollut kesällä turvakodeissa melko vähän.

Lähtötilanteessa tulotilanne toteutui toisessa turvakodissa ja toisessa ei. Prosessin testaamisen jälkeen tulotilanteet olivat toteutuneet molemmissa turvakodeissa, nuorille oli kerrottu heti yleisesti turvakodista. Nuoriin oli haettu kontaktia ja heille oli nimetty vastuuta ohjaajat, ja he pyrkivät pitämään nuorten keskustelut. Alkuhaastattelun toteutumisessa oli eroja turvakotien välillä lähtötilanteessa. Toisessa turvakodissa ne toteutuivat ja toisessa puolestaan ei. Testaamisen jälkeenkin alkuhaastatteluiden toteutumisessa oli edelleen samat erot, toisessa turvakodissa ne toteutuivat ja toisessa ei. Vaikka toisessa turvakodissa ei ollut pidetty varsinaisia alkuhaastattelua niin nuoreen oli silti tutustuttu heti turvakotijakson alussa. Yksi iso muutos prosessia oli, että alkuhaastattelu sanasta luovuttiin prosessissa. Se muutettiin ensitapaamiseksi, jottei se olisi liian leimaava nuorten mielessä ja tapaamisen meno ei pelottaisi tai jännittäisi niin paljoa.

Työskentely vaiheessa oli ennen prosessin testaamista eroja turvakotien välissä, sillä toisessa turvakodissa ne olivat lähtötilanteessa mukavia pelihetkiä ja toisessa puolestaan käytiin läpi nuorten kokemuksia sekä tunteita. Työskentely vaiheessa yksi ero turvakotien välillä oli myös nuorten halukkuus osallistua keskusteluihin. Työskentely vaihe oli toteutunut hyvin turvakodeissa testin aikana. Toinen turvakoti, jossa keskustelut olivat olleet aikaisemmin enemmän pelihetkiä, oli aktivoitunut nuorten kanssa työskentelyssä ja tapaamisissa oli ollut paremmin. Molemmissa turvakodeissa käytettiin erilaisia menetelmiä ja niiden käyttäminen oli ollut luontevaa. Palautekeskustelun tärkeys nousi esiin ennen prosessin testausta ja sen jälkeen. Palautekeskustelujen toteutumisessa oli eroja testauksen aikana, sillä toisessa turvakodissa ne toteutuivat hyvin, ja toisessa oli ollut testauksen aikana vain yksi palautekeskustelu, toki nuoriakaan ei ollut turvakodissa kuin muutama. Prosessin visuaalisesta ilmeestä tykättiin. Työskentelyvaiheen ohjeen todettiin olevan hyvä ja kattava. Prosessin lopussa oleva lista asioista mitä huomioida nuorten kanssa työskentelyssä koettiin hyväksi.

Yhteenvetona siis tulotilanteessa sekä työskentely vaiheessa oli tapahtunut muutos parempaan suuntaan toisen turvakodin kohdalla. Turvakoti oli aktivoitunut molemmissa vaiheissa hienosti. Toinen turvakoti toimi ennen prosessia ja sen testaamisen aikana samalla tavalla. Opinnäytetyö vastasi siis hyvin sille asetettuihin tavoitteisiin ja nuorten kanssa työskentely parani. Nuorten kanssa työskentelylle on nyt suunnitelmallinen prosessi, jonka avulla kaikki nuoret voidaan kohdata tasavertaisesti. Työntekijät olivat aktivoituneet keskustelujen tarjoamisessa ja sama työntekijä oli tavannut nuorta. Tämä oli

johtanut siihen, että nuoret olivat osallistuneet keskusteluihin eli heidän motivaationsa sekä sitoutuminen oli parantunut.

Teoria ja työntekijöiden esiin nostamat asiat osuivat hyvin yhteen ja täydensivät toinen toisiaan. Toki työntekijöiltä kysyttiin joistain teoriassa esiin nousseista asioista ja he kertoivat ajatuksiaan näihin liittyen, joten kaikki työntekijöiden ajatukset eivät sovi teorian kanssa sattumalta yhteen. Työntekijät olivat kuitenkin samaa mieltä teorian kanssa ja toivat lisää ajatuksia näihin aiheisiin. Työntekijöiden ajatusten pohjalta prosessia oli erittäin helppo luoda ja tuoda se käytännönläheiseksi. Teoriassa ilmeni, kuinka nuorella on oikeus väkivaltakokemusten läpikäyntiin ja tavoitteena on lisätä turvallisuutta sekä tunnistaa selviytymiskeinoja, niitä vahvistaen. Työskentelyssä olennaista on nuoren voimavarat ja osallisuus. (Ewalds, ym. 2019: 11–12.) Tärkeää on myös, että työntekijä kiinnittää huomiota nuoren näkökulmaan ja tarpeisiin sekä antaa nuorelle tukea (Mullender ym. 2002: 223). Työntekijät toivat esiin, että nuoren kanssa voi jutella arkisistakin asioista väkivaltakokemusten lisäksi ja arkisiin keskusteluihin olisi kivaa saada lisää aikaa. Työntekijät kertoivat kuinka voimauttaminen, voimavarat ja itsetunto ovat tärkeitä asioita. Työskentely tapahtuu nuoren tahdissa ja tapaamisissa voi välillä olla vanhempi mukana. Tämä ilmeni myös teoriassa, että nuoret toivovat keskustelujakin myös vanhemman kanssa yhdessä (Houghton 2015:13).

Luottamus on tärkeä ja nuoret kokevat sen saamisen työntekijän kanssa haasteena (Houghton 2015: 10). Työntekijät toivatkin esiin, että luottamuksen rakentamiseen on käytettävä aikaa ja työntekijän valmistautuminen tapaamisiin nuoren kanssa on tärkeää. Sekä teoriassa, että työntekijöiden tapaamisissa tuli ilmi, kuinka tapaamisessa tulee olla jotain kivaa tekemistä. Tekeminen helpottaa puhumista omista kokemuksistaan. (Oranen & Keränen 2006: 72 & Houghton 2015: 15.) Työntekijät kertoivat, kuinka nuorelta on hyvä kysyä mitä hän haluaisi tehdä tapaamisessa. Nuoria saattaa myös jännittää ensimmäinen tapaaminen työntekijän kanssa (Oranen & Keränen 2006: 70). Työntekijät puhuivatkin, että nuoriin tulee hakea rohkeasti kontaktia turvakotijakson alussa, jotta he eivät jännittä tapaamisia ja tämä myös helpottaa kiinnittymistä turvakotiin.

Vanhemmuus vaikuttaa nuoren toipumiseen lähisuhdeväkivallasta (Anderson 2017: 843). Ja nuorella tulee olla vanhemman lupa keskustella kaikesta kokemastaan (Oranen & Keränen 2006: 70–73). Työntekijöiden keskusteluissa tulikin esiin, että vanhemmille pitää kertoa mitä nuori on puhunut ja tärkeää on keskustella yhdessä nuoren kanssa mitä vanhemmalle kerrotaan. Olennaista on myös vanhemman kuullen kertoa nuorelle, että hänellä on lupa puhua asioista. Teoriassa nousi esiin, kuinka vanhemmat

eivät kerro nuorelle missä he ovat (Kytölä 2021: 71) ja samaa toivat esiin työntekijät. Työntekijöiden tapaamisissa tuli ilmi, että on vanhemman vastuulla kertoa nuorelle missä he ovat, mutta mikäli vanhempi käyttää esimerkiksi sanaa hotelli, tähän pitää puuttua. Nuorella on oikeus tietää missä hän on.

Uutena asiana mitä teoriassa ei tullut esille työntekijät nostivat kirjaamisesta puhumisen nuoren kanssa. Nuoren kanssa pitää käydä läpi mitä kirjataan ja miksi sekä kertoa miksi osa työntekijöistä tekee muistiinpanoja nuoren keskustelun aikana. Nuorelle tulee kertoa, ettei turvakodin kirjaukset näy muille kuin turvakodin työntekijöille. Työntekijöiden tapaamisissa nousi myös esiin tärkeä asia eli on ihan okei, mikäli nuori ei puhu mitään väkivaltakokemuksistaan.

Kriisityön tavoitteena on vakauttaminen ja turvallisuuden antaminen nuorelle. Nuorten kanssa työskentelyn prosessi vastaa tähän tavoitteeseen hyvin. Prosessin hyötynä on, että tulevaisuudessa turvakodin ohjaaja tietää miten työskennellä nuorten kanssa sekä mitä työskentelyssä pitää huomioida. Prosessi on yksityiskohtainen ja todella käytännönläheinen, joten sen avulla on helppo perehtyä siihen, kuinka nuorten kanssa työskennellään ja mitä pitää huomioida työskentelyssä. Prosessin luominen oli tarpeellista ja se teki nuorten kanssa työskentelystä suunnitelmallisempaa. Vaikka parantamisen varaa on toki edelleen ja se, että prosessi saadaan juurrutettua käytäntöön, vaatii työntekijöiltä aktiivista osallistumista prosessin käyttöönotossa.

Vuodesta 2005 alkaen lapsityössä on keskitytty lapsilähtöisyyteen, turvallisuuteen, toiminnallisuuteen ja traumaan. Silloin ymmärrettiin, että lapsi tuntee, tahtoo ja on kykeneväinen sekä on aktiivinen toimija lähisuhdeväkivallassa. Vuonna 2005 lapselle myös tuli omat kirjaukset ja omat tapaamiset. Ongelmana ja haasteena nostettiin esiin nuorten auttaminen. (Tiainen & Hokkanen 2010: 27.) Toki vuodesta 2005 on varmasti tapahtunut jo kehitystä nuorten kanssa työskentelyssä, mutta on tärkeää nostaa nuoret kunnolla esiin työskentelyssä ja tämän prosessin myötä se onnistuu.

Koska uusi prosessi oli parantanut nuorten kanssa työskentelyä ja se vastaa teoriaa sekä laatusuosituksia, voidaan todeta, että sitä kannattaa hyödyntää nuorten kanssa työskentelyssä. Osa prosessin vaiheista toteutui testauksen aikana ja ennen testausta ne eivät olleet toteutuneet. Valitettavasti osa prosessin vaiheista jäi edelleen toisessa turvakodissa toteutumatta. Nuorten kanssa työskentelyllä on suuri arvo nuoren elämässä. Tämän prosessin myötä nuori saa suunnitelmallisempaa apua ja hän pääsee kohtaamaan turvallisen työntekijän kanssa omat tunteensa ja kokemuksensa vaikeassa tilanteessa.

8 Pohdinta

Toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä turvakotiin nuorten kanssa työskentelylle prosessi. Aineisto kerättiin ryhmäkeskusteluissa Microsoft Teams- soveluksen välityksellä. Ryhmäkeskusteluihin osallistui kahdesta eri turvakodista työntekijöitä. Yhteensä neljä työntekijää osallistui opinnäytetyön eri vaiheisiin. Ryhmäkeskusteluissa valitettavasti vain ensimmäisessä kaikki osallistujat olivat paikalla. Kahdesta muusta keskustelusta puuttui yksi työntekijä, joka oli molemmissa keskustuissa eri henkilö. Olisi ollut mielekästä saada kaikkien neljän työntekijöiden ajatukset hyödynnettyä kaikissa tapaamisissa. Ryhmäkeskustelut valikoituivat menetelmäksi, sillä näin saatiin aikaiseksi vuoropuhelua ja erilaisia näkökulmia sekä ajatuksia. Opinnäytetyö toteutui yhteensä kolmena eri ryhmäkeskusteluna. Keskusteluja oli 16.4., 18.5. sekä 8.9. ja jokainen keskustelu kesti 1 tunti ja 30 minuuttia. Keskustelut pohjautuivat teoriaan ja keskustelujen sekä teorian pohjalta luotiin prosessi nuorten kanssa työskentelylle. Keskustelut olivat todella antoisia ja vaikka ne toteutuivatkin etäyhteyksin, kaikki toivat silti ajatuksiaan ilmi todella hyvin ilmi. Tulevaisuudessa kuitenkin kasvotusten olevat keskustelut olisivat varmasti vielä parempia.

Tuotoksena syntyi uusi prosessi nuorten kanssa työskentelylle, joka on liitteenä 1. Tuotoksesta tuli kaksi sivuinen, jossa ensimmäisellä sivulla on kuvattuna nuorten kanssa työskentelyn prosessi ja kuvattu tarkasti mitä missäkin vaiheessa tulee tehdä. Toisella sivulla on listattu huomioitavia asioita nuorten kanssa työskentelyssä. Tuotoksen otsikko syntyi aikaisemmista tutkimuksista, joista selvisi, etteivät nuoret koe saaneensa apua lähisuuhdeväkivallan kokemuksiinsa. Otsikon toivotaan herättelevän turvakodin työntekijöitä aiheeseen ja keskittyvän nuorten kanssa työskentelyyn.

Tuotoksen arviointiin liittyi valitettavasti haasteita. Toisessa turvakodissa ei ollut niin isoa tarvetta nuorten kanssa työskentelyn prosessille, sillä heillä ei ole ikinä ollut erikseen lapsityöntekijää eikä heillä ollut uusia työntekijöitä, joten työskentely oli jo hyvällä mallilla. Arviointiin vaikutti myös isosti se, ettei kesällä turvakodeissa ollut kovinkaan montaa nuorta. Ongelmana on myös, että kun kartoitettiin lähtötilannetta sekä, kun prosessin toteutumista arvioitiin, niin molemmissa huomioitiin vain työntekijöiden ajatukset toteutumisista. Toteutumisesta ei siis perustunut faktoihin tilastotietojen perusteella ja tilastotietoja olisi mahdollista saada asiakastietojärjestelmästä. Mielenkiintoista voisi olla selvittää tilastojen perusteella onko prosessista oikeasti ollut hyötyä. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista saada nuorten ajatuksia prosessista. He tietävät parhaiten millaista apua ja tukea he haluavat turvakodissa.

Tulevaisuudessa turvakodissa olisi hyvä tehdä nuorille enemmän materiaalia lähisuhdeväkivaltaan liittyen ja käydä läpi mitä lähisuhdeväkivalta on, jotta nuoretkin ymmärtäisivät ilmiötä paremmin. Heille lähisuhdeväkivalta voi olla normaalia ja he eivät osaa välttämättä sanoittaa sitä. Lisäksi nuoren kanssa tulisi myös puhua hänen oikeuksistaan ja tähänkin voisi olla olemassa materiaalia mitä antaa nuorelle. Kolmas materiaali mitä nuorille voisi tehdä on jokin tieto lehtinen lähisuhdeväkivallasta ja turvakodista niille nuorille, jotka eivät tule turvakotiin. Nämä nuoret ovat lastensuojelun vastuulla, mutta turvakoti voisi toimittaa lehtisen lastensuojelun kautta nuorelle. Kaikissa materiaaleissa tulisi nostaa esiin häpeän poistamisen aihetta lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Materiaaleissa olisi myös hyvä nostaa erityisesti esiin, että mikäli vanhempi kieltäytyy puhumasta lapselle, tämä on henkistä lähisuhdeväkivaltaa. Tämä voi olla monelle nuorelle sekä vanhemmalle yllättävä tieto.

Aikuisten asiakkaiden kanssa tehdään MARAK-lomake, jossa arvioidaan lähisuhdeväkivallan riskiä. Lomakkeesta voisi hyvin olla olemassa oma versio nuorille. Monelle aikuiselle lomakkeen täyttäminen on herättävä kokemus, sillä hän ymmärtääkin mikä kaikki on lähisuhdeväkivaltaa ja varsinkin jos saa korkeat pisteet eli lähisuhdeväkivallan riski on suuri, moni ymmärtää tilanteen vakavuuden. Voisi siis olla hyödyllistä, mikäli nuorille olisi oma riskinarviointi ja näin hekin ymmärtäisivät tilanteen vakavuuden paremmin. Toki Suojassa-menetelmässä tehdään samantyyppistä arviointia, mutta se on paljon isompi kokonaisuus verrattuna MARAK-lomakkeeseen, joka on todella nopea täyttää.

Opinnäytetyö onnistui suunnitelman mukaisesti ja tapaamisissa saatiin käytyä läpi suurin osa ennalta mietityistä aiheista. Sisarustapaamisia ja ryhmiä uuteen prosessiin ei laitettu, sillä niitä ei koettu niin tärkeiksi verrattuna nuoren omiin tapaamisiin. Yksi oleellinen asia jäi kuitenkin puhumatta kokonaan ja se on, että tuetaanko vanhempaa huolehtimaan nuoresta. Lisäksi tavoitteena oli myös pyrkiä liittämään prosessiin, miten niitä nuoria voitaisiin turvallisesti auttaa, jotka eivät tule vanhemman kanssa turvakotiin. Tätä ei kyetty liittämään prosessiin, sillä todettiin tämän olevan lastensuojelun vastuulla.

Tarkoituksena oli lähettää prosessi testattavaksi kaikkiin yhdistyksen turvakoteihin, mutta lopulta se lähetettiin testattavaksi vain niihin mistä oli osallistujia kehittämässä prosessia. Tämä sen vuoksi, ettei yksi turvakoti oikeastaan tiennyt mitään prosessin kehittämisestä, joten heille olisi pitänyt enemmän selittää mistä on kyse. Valmis opinnäytetyö ja prosessi nuorten kanssa työskentelylle toki lähetetään myös kolmanteen turvakotiin.

Ennen kolmatta tapaamista osallistuville työntekijöille ei lähetetty pohdittavia aiheita sähköpostitse kiireiden vuoksi. Prosessia arvioitaessa siihen tehtiin yksi kehitysmuutos koskien alkuhaastattelun muuttoa ensitapaamiseksi. Prosessiin tuli vielä ryhmäkeskustelujen ulkopuolella yksi muutosehdotus sähköpostitse. Tämä kertoi siitä, että kynnys kommentoinnille oli matala ja työskentelyyn oli sitouduttu, mikä varmasti näkyy uuden prosessin sisällössäkkin. Helposti olisi voitu olla vastaamatta tai kommentoida, juu hyvä on.

Eettisyys toteutui opinnäytetyössä hyvin. Kaikkia työntekijöitä kuunneltiin keskusteluissa ja kenenkään mielipiteitä ei jätetty huomiotta. Opinnäytetyön raportointi onnistui rehellisesti ja ammattitaitoisesti, sillä raportoinnissa kerrottiin rehellisesti, miten nuorten kanssa työskentely oli tapahtunut lähtötilanteessa sekä prosessin testaamisen jälkeen. Opinnäytetyö esitellään sovitusti tiimpäivässä työryhmälle ja lähetetään valmiina yhdistyksen toiminnanjohtajalle. Toiminnanjohtaja lähettää opinnäytetyön edelleen yhdistyksen hallitukselle tiedoksi.

Opinnäytetyön tuotos, nuorten kanssa työskentelyn prosessi, on esitelty jo THL:n järjestämässä valtakunnallisessa turvakotipäivässä. Siellä se sai hyvää palautetta ja kuinka on tärkeää myös huomioida nuoret sillä he helposti unohtuvat ja huomio työskentelyssä keskittyy enemmän pienempiin lapsiin. Tuotoksella on suuri merkitys nuorille, jotka ovat turvakodissa. Tuotoksen avulla he tulevat saamaan parempaa tukea ja apua lähisuhdeväkivalta kokemuksiansa läpikäyntiin. Vaikka prosessi on tehty turvakohtiin, sitä voi varmasti hyödyntää myös muualla missä nuoria kohdataan ja puhutaan lähisuhdeväkivallasta tai jostain muusta vakavasta aiheesta. Samoin vaikka prosessi on tehty nuoria ajatellen samat aiheet koskevat eri ikäisiä lapsia hieman eri tavoin, kun heidän kanssaan keskustellaan lähisuhdeväkivallasta. Peruseriaatteet eri-ikäisten lasten kanssa ovat kuitenkin samoja.

Nuorten kanssa työskentelyn prosessiin ja sen sisältöön olen tyytyväinen. Opin itse todella paljon aiheesta ja innoissani otan oppini käyttöön työelämässä. Erityisesti nuoren kokemiin seurauksiin lähisuhdeväkivallan takia oli mielenkiintoista perehtyä. Seuraukset voivat olla niin moninaisia, joten on vaikeaa ymmärtää mikä kaikki voikaan olla seurausta lähisuhdeväkivallasta ja mikä voi olla nuoren normaalia murrosikä. Myös perehtyminen nuorten kanssa työskentelyn teoriaan avasi ajatuksia todella paljon. Toivon, että nuorten kanssa työskentely paranee entisestään, kunhan opinnäytetyö esitellään työryhmälle ja se tulee kaikille tutuksi sekä siitä keskustellaan yhdessä.

Lähteet

Anderson, M, Kim 2017. Children's protective strategies in the context of exposure to domestic violence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 27 (8). 835–846. <<https://doi-org.ezproxy.metropolia.fi/10.1080/10911359.2017.1339654>>. Viitattu 15.9.2020.

Ei vain selviytyjä - väkivallasta toipujan tie 2020. Ensi- ja turvakotienliitto. <https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/etkl_selviytyjat_verkkokyselyraportti_0620>. Viitattu 15.9.2020.

Ewalds, Helena & Karjalainen, Riina & Peltonen, Joonas 2019. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksen. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-335-9>>. Viitattu 14.9.2020.

Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-270-8>>. Viitattu 16.9.2020.

Heiskanen, Tarja 2019. Rohkeus auttaa. Pienen yhdistyksen matka väkivaltatyön asiantuntijaksi. Helsinki: Pääkaupungin turvakoti ry.

Helliwell, John. F & Huang, Haifang & Wang, Shun & Norton, Max 2020. Social Environments for world happiness. <<https://worldhappiness.report/ed/2021/happiness-trust-and-deaths-under-covid-19/>>. Viitattu 16.09.2021.

Houghton, Claire 2015. Young people's perspectives on participatory ethics: Agency, power and impact in domestic abuse research and policy-making. *Child Abuse Review* 24 (4) 235–248. <<http://dx.doi.org.ezproxy.metropolia.fi/10.1002/car.2407>>. Viitattu 6.10.2020.

Ikonen, Riikka & Helakorpi, Satu 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019091528281>>. Viitattu 15.9.2020.

Ikonen, Riikka & Hietämäki, Johanna & October, Martta & Seppänen, Johanna & Halme, Nina 2018. Nuorten perheessä kokema väkivalta ja siihen saatu tuki ammattilaisilta. Teoksessa: Gissler, Mika & Kekkonen, Marjatta & Känkänen, Päivi (toim.): Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 58–67. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-200-0>>. Viitattu 15.9.2020.

Kaltiala-Heino, Riittakerttu 2012. Lasten kaltoinkohtelu- oireet ja ongelmat nuoruudessa. Teoksessa Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (toim.): Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 168–176.

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhuvaara, M & Kaitue, S & Ruuhilahti, S 2013. Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Kytölä, Katja 2021. Pahoinpitelystä hyvinpitelyyn. Lähisuhdeväkivalta ja siitä selviytyminen. Helsinki: Basam books.

Laine Tehri 2005. Turvakotityön käytännöt. Asiantuntijuus ja sukupuolen merkitykset. Helsinki: Yliopistopaino.

Lakivaltion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354. Annettu Helsingissä 30.12.2014. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141354>>. Viitattu 14.9.2020.

Mattila, Mattias 2019. Suomi on maailman onnellisin maa jo toista vuotta peräkkäin, nyt selvällä erolla muihin. <<https://yle.fi/uutiset/3-10697080>>. Viitattu 31.10.2021.

MLL 2017. Väkivalta perheessä. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vakivalta-perheessa/>> Viitattu. 17.10.2021.

Mullender, Audrey & Hague, Gill & Imam, Umme & Kelly, Liz & Malos, Ellen & Regan, Linda 2002. Children's Perspective on Domestic Violence. E-kirja. London: SAGE Publications Ltd.

Oranen, Mikko 2001. Elämää varjossa- väkivallalle altistumisen vaikutuksia. Teoksessa Oranen, Mikko (toim.): Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 41–65.

Oranen, Mikko & Keränen Eija 2006. Lasten auttaminen. Teoksessa Ensi- ja turvakotien liitto ry (toim.): Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 63–83.

Oranen, Mikko 2012. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Söderholm, Annlis & Kivitielä, Satu (toim.): Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 217–238.

Perttu, Sirkka & Mononen-Mikkilä, Päivi & Rauhala, Riikka & Särkkälä, Päivi 2012. Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Helsinki: Naisten kulttuuriyhdistys.

Ruuskanen, Elina 2020. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>>. Viitattu 24.8.2021.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto 2021. Tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset vähenivät 14 prosenttia. <https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html>. Viitattu 29.9.2021.

THL 2021 a. Turvakotipalvelut 2020: Turvakotien asiakasmäärät laskivat. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060132533>>. Viitattu 15.9.2021.

THL 2021 b. Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. <<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys#lahisuhdevakivalta>>. Viitattu 19.10.2021.

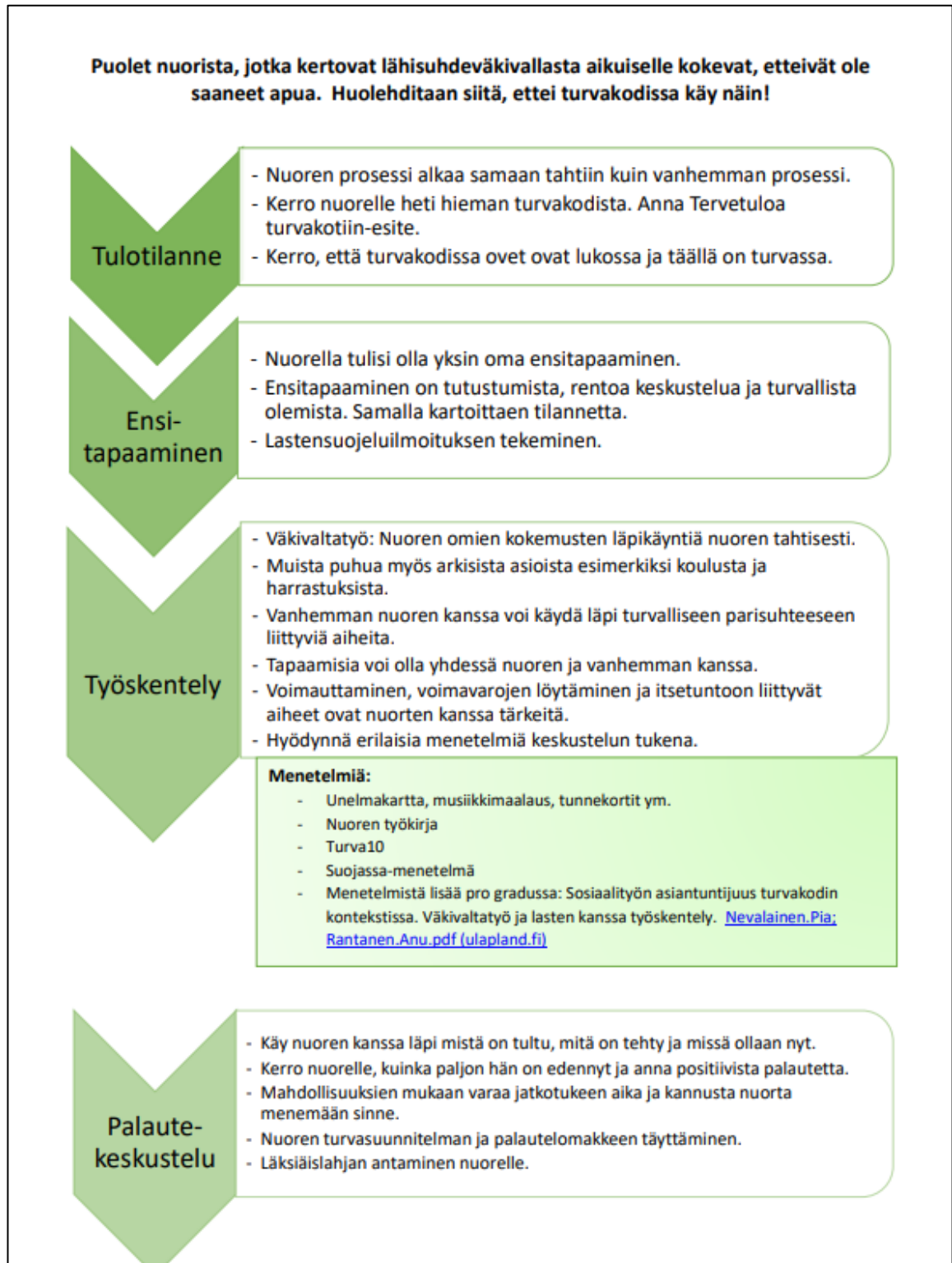
Tiainen, Anne & Hokkanen, Reetta 2010. Elävä päiväkirja. Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n lapsityön polku. Tampere: Tampereen ensi- ja turvakoti ry.

Tunnista väkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. <<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#vaikutukset-lapset-nuoret>>. Viitattu 24.8.2021.

Violence against women: an EU-wide survey. 2014. European Union Agency for Fundamental Rights. <<https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>>. Viitattu 16.09.2020.

Väkivalta ja terveys maailmassa 2005. WHO. Krug, Etienne G & Dahlberg, Linda L & Mercy, James A & Zwi, Anthony B & Lozano, Rafael (toim.) Suom. Eila Salomaa. <https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/>. Viitattu 7.11.2020.

Nuorten kanssa työskentelyn prosessi



Puolet nuorista, jotka kertovat lähisuhdeväkivallasta aikuiselle kokevat, etteivät ole saaneet apua. Huolehditään siitä, ettei turvakodissa käy näin!

Huomioitavaa nuoren kanssa työskentelyssä.

- Väkivaltatyö: Nuori saa vapaasti kertoa omista kokemuksistaan ja tapaamisilla uskotaan nuorta ja häntä kuunnellaan. Kerro, että väkivalta on väärin ja nuoren kanssa voi harjoitella omien rajojen asettamista.
- Luottamuksen rakentamiseen on käytettävä aikaa.
- Nuoreen tulisi alussa hakea rohkeasti kontaktia. Se voi helpottaa kiinnittymistä turvakotiin sekä saattaa vähentää tulevien tapaamisten jännittämistä.
- On tärkeää sanoa nuorelle vanhemman kuullen, että nuorella on lupa puhua asioista.
- Tapaamisen pitäisi olla rauhallinen, kiireetön ja turvallinen.
- Nuoren kanssa olisi hyvä käyttää samaa mukavaa ja rauhallista tilaa, jossa käydään vain tapaamisissa.
- Työntekijän valmistautuminen tapaamisiin on erittäin tärkeää. Nuoren kanssa voi ennen tapaamista yhdessä pohtia mitä tehdään ja lähteä nuoren kiinnostuksen kohteista liikkeelle.
- Tapaamisessa on tärkeää olla jotain kivaa tekemistä ja samalla jutellaan.
- Huomioi ikätaso. Käytä samoja sanoja kuin nuori.
- Nuoreen tarttuu työntekijän vaikeus puhua aiheesta ja hän saattaa sulkeutua.
- Osa nuorista puhuu enemmän ja osa vähemmän. On myös ihan okei, mikäli nuori ei puhu mitään.
- Nuoria pelottaa väkivallantekijän lisäksi melkein yhtä paljon se, että ihmiset saavat tietää heidän kohdanneen lähisuhdeväkivaltaa. Muista hälventää tätä ajatusta. Kerro esimerkiksi, että olet tavannut myös muita nuoria samankaltaisessa tilanteessa.
- Kerro nuorelle kirjaamisesta asiakastietojärjestelmään. Nuoren kanssa pitää keskustella siitä mitä kirjataan ja mitä kerrotaan vanhemmalle.
- Jos teet muistiinpanoja, kerro nuorelle, että muistiinpanot ovat sinun muistamisesi avuksi. Tapaamisen lopussa voi kerrata muistiinpanot yhdessä sekä kertoa, että niiden pohjalta tehdään kirjaus tapaamisesta.
- Nuorelle tulisi nimetä vastuuhjaaja ja pyrkiä siihen, että vastuuhjaaja pitäisi keskustelut.
- Mikäli mahdollista vastuuhjaajan olisi hyvä osallistua lastensuojelun neuvotteluihin ja olla niissä nuoren tukena.
- Vanhempi voi olla väsynyt huolehtimaan nuoren tarpeista. Työntekijänä on tärkeää antaa nuorelle huomiota ja tukea häntä.